

BÆREDYGTIG TURISME



GO GEOGRAF
FORBUNDET

HVAD I ALVERDENS LANDE ER BÆREDYGTIG TURISME?

En gennemgang af definitioner og forskelle i bæredygtig turisme, økoturisme, naturturisme og slow tourism.



Side 6

OVERTURISME — HVAD ER DET OG HVEM HAR ANSVARET?

Overturisme er ikke noget nyt fænomen, og vi kender det f.eks. fra populære sydlandske destinationer som Mallorca, der blev kørt i sæk i kølvandet på masseturismen.



Side 24



**Geografisk
Orientering**

Geografforbundets
medlemsblad

Medlemskontingent for 2021-2022:
Almindeligt medlemskab: 300 kr.
Familie (par): 400 kr.
Studerende: 175 kr.
Institutioner, skoler o. lign.: 525 kr.

Henvendelse om medlemskab/abonnement mv.:
GO Forlag
Anker Heegaards Gade 2, 3.tv., 1572 København V
Tlf. 6344 1683, E-mail: go@goforlag.dk
Hjemmeside: www.geografforbundet.dk

Redaktion:
Ansvarshavende redaktør og annoncetegning:
Andreas Egelund Christensen
Tlf. 2670 8038, E-mail: aec@ign.ku.dk

Charlotte Klevenfeldt
Christian Nørrelund
Emma Dissing Winzentsen
Hanna Lia Fosberg
Jeannette Hinrup
Katrine Ratjen
Morten Hasselbalch
Nikka Sandvad
Ole Pagh-Schlegel
Rasmus Skov Olesen
Sanne Lisby Eriksen
Sebastian Toft Hornum
Simon Laursen Bager
Taja Brenneche
Teis Hansen

Anmelderredaktør:
Morten Hasselbalch
Bakkevej 16B, Hareskovby, 3500 Værløse
Tlf. 6166 6232, E-mail: mnh@detfri.dk

Annoncepriser:
1/1 side: 7.000kr.
1/2 side: 4.000 kr.
Bagside: 7.000 kr.
Andre formater: 2.800-3.100 kr.
Se endvidere annoncearket på hjemmesiden.

Deadlines for 2021: 20/1; 20/4; 20/6; 20/8; 20/10
og dukker medio marts, juni, august, oktober
og december.
© Geografisk Orientering (GO)
Ikke-kommerciel udnyttelse tilladt med kildeangivelse

Kode til registrering på forbundets hjemmeside:
1971GO2008

Layout og omrydning:
Orla Hjort – www.orlahjort.dk
Tlf. 6130 3832
Tryk: Narayana Press. Oplag: 1500
ISSN 0105-4848

Geografforbundets styrelse:
Formand: Lars Bo Kinnerup,
Tlf. 5784 8005, E-mail: lbk@geografforbundet.dk

Næstformand: Lise Rosenberg
Tlf. 2239 7777, E-mail: lr@geografforbundet.dk

Kasserer: Jens Korsbæk, E-mail: kassereren@geograf-
forbundet.dk

Kursusudvalg:
Formand: Lise Rosenberg
Tlf. 2239 7777, E-mail: lr@geografforbundet.dk
Myruran Balasubramaniam
E-mail: Fcker@hotmail.com
Iben Dalggaard
E-mail: ida@geografforbundet.dk

Fagudvalg:
Formand: Henning Lehmann, Tlf. 2537 2861, E-mail:
hl@geografforbundet.dk
Lars Bo Kinnerup, E-mail: lbk@geografforbundet.dk
Mette Starch Truelsen, E-mail: mst@geograffor-
bundet.dk
Susanne Rasmussen, E-mail: sur@geografforbundet.
dk

Forlagsbestyrelse:
Formand: Jens Korsbæk,
Tlf. 3141 1767, E-mail: jkj@goforlag.dk
Lars Bo Kinnerup, E-mail: lbk@geografforbundet.dk
Susanne Rasmussen,
E-mail: sur@geografforbundet.dk

Regional kontaktperson: Lise Rosenberg,
Tlf. 2239 7777, E-mail: lr@geografforbundet.dk

Redaktionens forord

BÆREDYGTIG TURISME

Er det uacceptabelt og miljøfjendsk at rejse? Er det slut med at rejse ud efter store oplevelser og eksotiske eventyr, eller kan en rejse stadig være bæredygtig, hvis vi opfører os ansvarligt som turister? Og hvordan er man en ansvarlig og bæredygtig turist?

I dette nummer pakker vi rejsekufferten, og spørger eksperter til råds om, hvordan vi selv, og hele turistbranchen, forholder sig til kombinationen af turisme og bæredygtighed, i et samfund hvor vi bliver mere og mere bevidste om vores påvirkning på natur, miljø og lokalsamfund.

Jesper Holm og Jane W. Meged gør os først klogere på, hvordan fænomenet bæredygtig turisme overhovedet er opstået, hvad det er for en størrelse, og dets mange varianter. Herefter griber Stig Jensen fat i udviklingen i naturbaseret turisme i Afrika og dets påvirkning på lokalsamfund. Stig reflekterer desuden i den efterfølgende artikel over, hvordan COVID-19-pandemien har sat sine tunge spor i den afrikanske turismesatsning, og opsætter nogle af de overvejelser som kontinentet nu står over for i forhold til turisme.

Sofie Banke Poulsen fra Verdens Skove guider os herefter gennem, hvad økoturisme er, og giver tips til, hvordan vi selv som turister kan foretage bevidste valg, når vi rejser.

Det er ikke kun ude i den store verden, at der er fokus på bæredygtig turisme. Anders Rosbo fra Visit Denmark giver os et indblik i Danmarks forudsætninger for at skabe bæredygtig turismeudvikling i Danmark, om turisternes efterspørgsel og om 'greenwashing'. Ligeledes fortæller Lars Thykier om brancheforeningen Dansk Rejsebureau Forenings arbejde med bæredygtige tiltag i turismebranchen.

Mange bæredygtighedstiltag er allerede implementeret, og endnu flere er på vej ude i branchen. Merete Skovsted fra Aalborg universitet giver eksempler på, hvordan aktører i Thy har taget dagsordenen til sig med lokale råvarer, minimale fodaftryk i den omgivende natur og fokus på lokalhistorie.

Men turisme er en dynamisk og finurlig størrelse, og kan være svær at kontrollere. Jane Meged giver et indblik i fænomenet overturisme, og fortæller om det paradoksale i overnatningstjenesten Airbnb, der både er med til at drive overturismen frem, men samtidig fremstår som løsningen til at sprede turister ud.

Så læn dig tilbage i strandstolen, og få et indblik i udviklingen mod bæredygtig turisme.

God læselyst fra hele redaktionen

Forside: Flytrafik er ikke godt for klimaet, og DRF tror på, at kunder i nær fremtid vil kræve en langt mere bæredygtig flytrafik. Foto: Pixabay

Næste nummer: Elbiler

Bæredygtig turisme

TEMA

- 6 // Hvad i alverdens lande er bæredygtig turisme?
- 12 // Kan naturbaseret turisme være fundamentet for bæredygtig udvikling i Afrika?
- 18 // Corona-krisen dokumenterer både turismens betydning i det globale syd og behovet for bæredygtighed
- 24 // Overturisme – hvad er det og hvem har ansvaret?
- 28 // Fremtidens rejser skal være mere bæredygtige
- 34 // Økoturisme – oplevelser på naturens og lokalbefolkningens præmisser
- 38 // Turisme vi kan leve af og leve med
- 40 // Turismeaktører i Thy sætter bæredygtighed på dagsordenen

GEO MIX

- 44 // Mikroplastikkens skæbne i havmiljøet
- 49 // Dagens geograf
- 50 // Junior-geologerne: Geologi til folkeskolen

GEOGRAFFORBUNDET

- 52 // Jubilæumskonference
- 54 // Hvor er geografien?
- 58 // Fagudvalgets klumme
- 60 // Studieture



s.12

Kan naturbaseret turisme være fundamentet for bæredygtig, økonomisk og miljømæssig udvikling i Afrika?

Perspektiver på naturbaseret turisme som drivende for en mere økonomisk og miljømæssig udvikling i Afrika.



s.28

Fremtidens rejser skal være mere bæredygtige

Spørgsmålet om bæredygtig turisme er stadig højaktuelt.



s.34

Økoturisme – oplevelser på naturens og lokalbefolkningens præmisser

Økonomien fra turismen kan være med til at opretholde naturen og fremme bæredygtig udvikling lokalt, hvis branchen og turisterne selv tager et bæredygtigt ansvar.

Redaktionen

Ansvarshavende redaktør



Andreas Egelund Christensen

Ph.d. i geografi, International koordinator ved Københavns Universitet og generalsekretær for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab



Charlotte Klevenfeldt

Cand.scient. i geografi
Fuldmægtig hos Udviklings- og Forenklingssstyrelsen



Christian Nørrelund

Cand.scient. i geografi



Emma Dissing Winzentsen

Geografistuderende, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet



Hanna Lia Fosberg

Gymnasielærer i geografi, Espergærde Gymnasium



Jeannette Hinrup

Cand.scient. i geografi



Katrine Ratjen

Cand.scient. i geografi. Konsulent, Region Hovedstaden, kollektiv trafik



Morten Hasselbalch

Cand.scient. i geografi, Lektor i geografi og samfundsfag, Det frie Gymnasium



Nikka Sandvad

Cand.scient. i geografi



Ole Pagh-Schlegel

Cand.scient. i geografi, fuldmægtig i Erhvervsstyrelsen



Rasmus Skov Olesen

Ph.d.-studerende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet



Sanne Lisby Eriksen

BSc i geografi og MSc i Environmental Science, fuldmægtig i Landbrugsstyrelsen



Sebastian Toft Hornum

Ph.d.-studerende
UNEP DTU



Simon Laursen Bager

Ph.d.-studerende, Université Catholique de Louvain, Belgien



Taja Brenneche

Cand.scient. i geografi, Kommunikationsmedarbejder, DTU



Teis Hansen

Ph.d. i geografi, professor ved Institut for fødevarer og ressourceøkonomi, Københavns Universitet

NYORIENTERING I UDDANNELSESTÆNKNINGEN OM FOLKESKOLEN OG LÆRERUDDANNELSE

I august 2019 udkom reviderede udgaver af Fælles Mål til Folkeskolens fag. Forud var gået et par års arbejde, dels med at skabe et opdrag og udstikke linjer for revisionen, dels med selve revisionsarbejdet på denne baggrund. En del af målsætningen var, at give lærerne et større pædagogisk råderum og at tydeliggøre sammenhængen mellem fagbeskrivelser, den deraf afledte undervisning og folkeskolens formålsparagraffer. Revisionen indvarslede således et opgør med den måde, man hidtil har udfoldet den Europæiske Kvalifikationsramme for Livslang Læring på grundskoleniveauet i form af det noget rigide systemteoretiske og præstationsorienterede regime, der blev indført med skolereformen i 2014. Allerede i 2013 havde en ny læreruddannelse (LU13), med kompetencemål som det altoverskyggende styringsredskab, set dagens lys. Målet var overensstemmelse mellem læreruddannelse og grundskole, hvilket i sig selv giver god mening.

Sent i efteråret 2020 blev arbejdet med at ændre den nuværende læreruddannelse (LU13) skudt i gang. Det er målet, at den nye læreruddannelse træder i kraft til august 2022 (LU22). Udover at skulle styrke praktikken for de lærerstuderende, er det bl.a. en del af udviklingsarbejdet at fremme mestringsorientering og fordybelse frem for præstationsorientering. Meget forsimplet udtrykt åbner mestringsorientering for at tage udgangspunkt i den lærendes potentialer, hvorimod præstationsorientering tager udgangspunkt i listen over færdigheds- og vidensmål.

Tidligt i dette år besluttede Folketinget bevilling til oprettelse af endnu en fri læreruddannelse ud over den allerede eksisterende i Ollerup. Initiativtagerne er optagede af begrebet 'ånd' som det, der er mellem mennesker, og det, der skaber sammenhold og bygger samfund. Altså en tydelig værdioriente-

ring frem for en præstationsorientering i uddannelsen af kommende lærere, som naturligvis vil bringe dette med sig i deres fremtidige virke.

Set med geografiske øjne må denne nyorientering i uddannelsesstænkningen i Folkeskolen og på læreruddannelserne hilses velkommen. Det at give rum til at tilegne sig viden om verden, udvikle holdning til den og bidrage med forslag til at imødegå udfordringer i og for samfundet, er en helt naturlig del af geografifaget. Den faglige spændvidde er stor og vedkommende – læs blot Geografisk Orientering om 'Geografiens gennembrud' (GO 2020/5) – og faglige arbejdsmåder og tankegange giver redskaber til at beskrive og forstå verden og dens mangfoldighed.

I denne nyorientering i uddannelsesstænkningen må vi ikke glemme, at formålet med undervisning er at skabe forandring hos den lærende, og at denne forandring må hvile på et oplyst fagligt grundlag, og være relevant i forhold til det samfund den lærende kommer til at udfolde sin fremtid i. Det kan vi i geografi, og vi har med andre ord noget væsentligt at byde ind med.

Med venlig hilsen og god læselyst ■

Lars Bo Kinnerup
Formand



HVAD I ALVERDENS LANDE ER BÆREDYGTIG TURISME?

I en tid hvor kravene til klimatilpasning og bæredygtig omstilling er allestedsnærværende, må turismen også gøre sit. I denne artikel gennemgår vi på systematisk vis definitioner og forskelle i bæredygtig turisme, økoturisme, naturturisme og slow tourism. Vi fremlægger udfordringer og dilemmaer i de forskellige tiltag, og gennemgår, hvad der er gjort i Danmark og fra andre pionerer på samme felt. Vi inkluderer desuden egne forsknings- og udviklingsbidrag.

Udlængsel og turismefængsel

I disse pandemiske tider har vi erfaret en opbremsning i turismens gennemstrømning af vores byer. Vi har set tomme havne og blå himmel uden flystriber, og vores egen udlængsel er blevet stækket. Det er blevet tydeligt, påtrængende og sanseligt, hvor meget oplevelser og turisme fylder i vores byer, i vores miljø og i vores eget blod. For samfundsøkonomien har turismeindustriens kollaps vist sig i tabte karrierer og indtægter, og store erstatningssummer fra staten er trillet over i de tomme lommer.

Udlængsel og turismefængsel kan vi nu forstå følges ad, ikke mindst ovenpå de mange strandende i luksusfælder på havet: krydstogtskibene med COVID-19-ramte ombord, der ikke måtte komme i havn, og hvor usle arbejdsforhold for besætningerne blev afsløret. Ikke bæredygtigt!

På en måde har vi længe været fanget af denne længsels-/fængsel-pagt under en stadig stejlt voksende turisme uden at være i stand til at finde en accepteret vej mod bæredygtighed for turismen, som det jo ellers er sket inden for eksempelvis byggeri, energiforsyning og fødevarer. Turismeindustrien har med andre ord levet relativt upågtet af samfundets miljøtilpasning – den såkaldte tøvende økologiske modernisering, som udviklingen mellem forbrug, produktion og miljø/natur kaldes i tværfaglig miljøvidenskab. En af årsagerne til det kan netop skyldes, at turismen rummer en modsætning mellem selvforglemmende hedonisme (lystudfoldelse som højeste etiske princip) og miljødagsorden med krav om selvbegrænsning. Hvis vi ønsker at tilpasse turismen til vores klodes bæreevne, handler det tilsyneladende om at stække udlængslen og blive hjemme som under pandemien, eller at være



Krydstogtskibene har været igennem hårde år: først krav om mindsket luftforurening fra havneophold, siden nedlukning af industrien i pandemiens tid.

syndsbevidste og udsætte os for flyskam!?

Men bæredygtig udvikling og omstilling handler som bekendt ikke om at lukke ned eller at se på miljøet og klimaet isoleret. Det handler om at afbalancere økonomiens og livets udfoldelse med hele klodens økosystemer. Bæredygtighed kom til som koncept i midt 1980'erne for at fordele ansvaret for miljøindsatser til alle sektorer, og ikke blot overlade det til miljøinstanser at rydde op og sætte krav på ydersiden af vore aktiviteter. Men det gjaldt også om at harmonere økonomisk udvikling, beskæftigelse og hverdag med klodens velbefindende – førend vi risikerede fuldt stop for aktiviteterne, fordi forureningsloftet var nået. Derfor er der grupperinger, der protesterer mod denne nu dominerende ideologi, og i stedet kalder på nul- og modvækst, hvor turisme udenlands må udfases.

Bæredygtig omstilling i turisme handler om at arbejde mod respektfuldt at sameksistere med desti-



Økocider fra Kernegaarden på Fejøl.
Foto: Jesper Holm

nationens kultur og natur, at understøtte den lokale økonomi og at trække på energi, transport, fødevarer og ressourcer på en måde, der ikke kun opretholder, men opbygger alle disse goder på langt sigt. Ja, det er vores fly og øvrig transport, der belaster mest i klimaregnskabet, men de øvrige dele af turismen bidrager også, og sammen trækker det, baseret på de seneste internationale beregninger, på hele 9% af vores klimabelastning. Dertil kommer så, at bæredygtig omstilling må omfavne lokal forurening, forurening og energitab fra produkt- og servicekæder, dårlige løn- og arbejdsforhold, støj, trafikophobning samt nedslidning af natur og overturisme.

Vejen mod en mere bæredygtig turisme

Vi har, parallelt med 1960'ernes boom i masseturismen, set forskellige bud på at fremme en mere skånsom turisme, der først tog afsæt i alternativ turisme eller nicheturisme til eksotiske egne, ofte på kanten af civilisationen og mest til naturparker eller andre øde naturegne – altså naturturisme. Nogle rejsende tog samtidens miljøbevægelser opfattelser med sig, og begyndte at formulere etiske principper for denne form for turisme – hvilket især var rettet mod store nationalparker i Afrika, Latinamerika og Asien. Med denne tilgang som ideologisk bagage skulle turisme fremover styrke de lokale kulturer, sikre at de lokale fik del i indtægterne, skåne miljø og dyr og sikre en berigende oplevelse for turisterne.

Økoturisme som en del af naturturisme

I løbet af 1980'erne blev økoturisme termen for denne mere eksotiske udgave af naturturismen med vægt på uberørt natur, unikke oplevelser og dyrkelse



Fejøl. Besøg på økologisk gård.
Foto: Susanne Maria Haraszuk



Hallingelille.
Udflugt til øko-
samfund. Foto:
Line Marie Bram
Pedersen

af skønheden i det vilde.

Økoturisme er siden blevet en af de stærkest voksende former for turisme, dog med mere fokus på bæredygtige principper og praksisser for naturturisme, end på det eksotiske aspekt.

Økoturismen har en ambition om at reducere negative påvirkninger ved at bidrage til at bevare arter og habitater enten direkte gennem et bidrag til naturbeskyttelse og/eller indirekte ved at bidrage med indkomst til lokalsamfund, der kan hjælpe til at gøre dem økonomisk i stand til at værdsætte, og derved beskytte vilde dyrs traditionelle levesteder som en indtægtskilde (Goodwin 1996:288).

The International Ecotourism Society (TIES) arbejder med at operationalisere principperne for økoturisme vedfordringer til rejsearrangører, turister og destinationer (TIES, 2017).

'Klassisk' økoturisme foregår primært i fjerne og uberørte naturområder, der ligger på fjerne destinationer, og som det medfører en stor CO₂-belastning at rejse til. Vi kan dog også se økoturisme i Skandinavien i de mange natur- og nationalparker, hvor Norge og Sverige har satset på produktudvikling, guidning og mærkningsordninger. Men siden 1990'erne er der kommet små tiltag for at trække på økoturismens naturlæringsdimension ved at strække definitionen til en bynær variant, som vi selv i forskningsprojektet INUT kalder 'Bynær Økoturisme' - på engelsk Urban Ecotourism (se Wikipedia (2021)).

Bynære naturområder og naturområder i byen kan danne en anvendelig ramme for nye læringsrige turismeoplevelser, der skærper opmærksomheden omkring byens relation til naturen (såkaldte eco system services), og bidrager til større ansvarlighed og ændret adfærd hos turister og lokale udbydere lige dér, hvor turismen trives i stordrift. Ved at hive økoturismen ud af junglen i f.eks. Sydamerika og ind i byranden, bliver den både mere tilgængelig, berører i mindre grad sårbare økosystemer, og reducerer

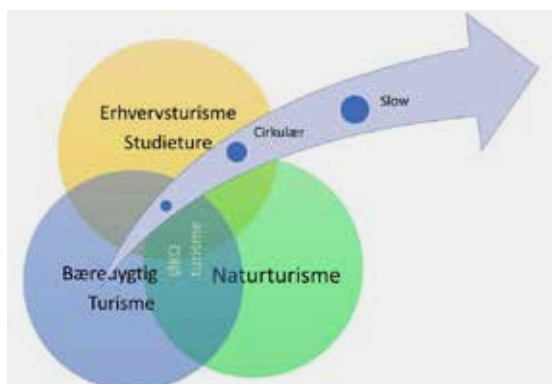


Fig. 1. Turismens diverse variationer i mere skånsomme udgaver heraf for kultur, miljø og økonomi (Holm & Kaee, 2017)

Økoturisme defineres ifølge The International Ecotourism Society (TIES) som:

"Responsible travel to natural areas that conserves the environment, sustains the well-being of the local people and involves interpretation and education" (education is meant to be inclusive of both staff and guests) (TIES, 2015)

klimabelastningen fra transport m.m. Netop i den antropocæne tidsalder (hvor menneskelige aktiviteter lige nu påvirker klodens klima og økosystemer væsentligt), er det i højere grad relationen og læringen om menneskets påvirkning af natur og miljø, som har brug for at komme i fokus, og som netop står skarpt, dér hvor byranden møder naturen. Og fordi disse økoturisme-oplevelser foregår tættere på vores eget hverdagsliv, vil det ligeledes være lettere at inspirere til holdnings- og handlingsændringer.

For at virksomheder kan opnå certificeringsgodkendelse, eller en minimums-standard, må de igennem en lang række af indsatser, hvilket herhjemme skete for Maribosøerne en kort overgang. Økoturisme praktiseres som oftest på destinationer med natur. Disse destinationer er alle prægede af det pågældende kulturmiljø, mens også firmaer, guider og turister alle kan indgå som elementer i økoturismen. For at fremme økoturismen kan der arbejdes med elementerne i forskellige indsatsområder såsom guidning, installationer, stier, åbninger, naturbeskyttelse, genforvildning eller andet, afhængig af tid og sted (se figur 2).

Hvad er så bæredygtig turisme?

Ved siden af økoturismen, der udviklede sig fra de mere alternative varianter af at "backpacke" til en naturturisme med fokus på beskyttelse-ved-benyttelse, kom FN's organisation for global interessevaretagelse for turismesektoren (UNWTO), til at spille en nøglerolle for udvikling af initiativer og fokus på turismens bidrag til bæredygtig udvikling efter Rio Topmødet i 1992. Blikket blev rettet mod den bredere masseturisme, og internationalt viste UNWTO et støt stigende engagement i at virkeliggøre initiativer og rammesætte værktøjer for regioner, erhverv og destinationer, der ville påbegynde en omstilling. Især Australien og en række asiatiske lande har haft succes med at udvikle initiativer på området.

Bæredygtig udvikling af turisme dækker over en omstilling af turismesektoren i alle dens afskygninger, og angår således ikke længere kun små alternative nicheprodukter eller eksotisk uberørte natursteder. Med bæredygtig omstilling ift. turisme ser vi, at alle former for turisme kan gøres mere bæredygtig – om end visse former for turisme med eksempelvis ekstremt højt energiforbrug, eller en stor grad af ødelæggelse af biodiversitet og kultur, får svært ved at indfri en sådan omstilling.

Indkredsningen af, hvad bæredygtig udvikling er, giver anledning til adskillige hyldemeters diskussioner, men hvis vi som afsæt fokuserer på dets udspring, retter det sig mod en mere miljøvenlig (for



Skilt i Vietnams ældste nationalpark Cuc Phuong opfordrer besøgende til at passe på naturen.

klima, ressourcer, natur, fødevarer, sundhed) indretning af vores samfunds praksisser (produktion, transport, service, bolig, lokalområder og forbrug), som indpasser sig ift. disse praksissers økonomiske sundhed og sociale sammenhængskraft. Der findes ikke en færdig formel for, hvordan det rette snit skal lægges, så hver nation, turoperator eller destinationsselskab må foretage en form for systemafgrænsning for at tydeliggøre, hvad man her lægger vægt på (se figur 3). Dertil udvikles et sæt af specifikke indikatorer for at evaluere, om indsatserne rykker målene nærmere (Holm & Kaae, 2017). Der er en vis støtte i at trække på FN's 17 verdensmål, som også er søgt udfoldet ift. turismen (se figur 4).

Vejen derhen - de mange forgæves forsøg i DK

Desværre har vi ikke set nogen overbevisende strategi i Danmark fra turismebranchen eller regeringen for at sætte langsigtede bæredygtighedsmål for turismen og gennemføre planer og programmer herfor.

Indtil for få år siden så vi enkeltstående ambitiøse projekter som Destination 21, der dog lukkede ned ret hurtigt, foruden en række mærkningsordninger som f.eks. den grønne nøgle for overnatningsvirksomheder og endelig diverse forsknings- og udviklingstiltag, hvoraf vi selv har været med i en række (se faktaboks).

Lige inden COVID-19 lukkede landet ned var opmærksomheden om klimakrisen på sit højeste, og turismeindustrien læste skriften på væggen ligesom resten af verden. Sammen med brancheorganisationer og destinationsudviklingsselskaberne gik turismeindustrien nu ind og forholdt sig proaktivt til bæredygtighed og de 17 verdensmål. Dette har



Fig. 2. Indsats-områderne for økoturisme (Holm & Kaae, 2017)



Fig. 3. Klassisk systemafgrænsnings-model til brug for at tydeliggøre hvilke dele af turismen og bæredygtigheds-mål der opereres med (Holm & Kaae, 2017)

Fig. 4. Forsknings- og udviklingstiltag samt politiske indsatser for bæredygtig turisme i Danmark (Holm & Kaae, 2017)



I dag definerer UNWTO bæredygtig turisme som:

"Tourism that takes full account of its current and future economic, social and environmental impacts, addressing the needs of visitors, the industry, the environment and host communities" (UNWTO, 2021)

resulteret i en omformulering af eksisterende mål og politikker, og Wonderful Copenhagen har med deres sidste initiativ "Comeback Copenhagen" det erklærede mål, at København skal være verdens mest grønne og bæredygtige turismehovedstad. Det burde være muligt, da vi allerede ligger på en andenplads ifølge The Global Destinations Sustainable Index, lavet af den verdensomspændende sammenslutning kaldet Destination Sustainability Movement. Sammenslutningen har formuleret en certificeringsordning, hvori byerne måles ud fra 72 parametre fordelt på områderne: miljø, byens sociale performance, turismeindustri og destinationsledelse. Og her kommer København altså ind på en andenplads. Det er positivt, at branchen selv tager initiativ, men samtidig giver det anledning til at stille spørgsmål om, hvordan de nye initiativer skal tolkes, og hvad målestokken for bæredygtighed er?

Kilder:

Center for Grøn omstilling (2021) De 17 Verdensmål og turisme <http://www.xn--centerforgrnomstilling-gjc.dk/media/11986407/verdensmaal-i-praksis.pdf>

CERTINNIO (2019) Destination: A circular tourism economy - A handbook for transitioning toward a circular economy within the tourism and hospitality sectors in the South Baltic Region

Green Key (2017) <http://greenkey.dk/media/71986/GKRevideredeKriterier2017-300816.pdf>

Holm, J., Kaae, B. C., Meged, J. W. & Hjorth Caspersen, O., (2020): Strategi og værktøj til udvikling af økoturisme i Danmark: med afsæt i bynære parker. Roskilde: Roskilde Universitet. 63 s.

Holm, J. & Kaae, B. C. (2017): Definitionsramme for bæredygtig bynær økoturisme RUC: Roskilde Universitet. 84 s.
Holm, J., L.M.B. Pedersen, E. Diekmann og R.L. Sørensen (2013): Design, vilkår og proces i økologisk oplevelsesinnovation – erfaringer fra et udviklingsprojekt, GRO.RUC.

Holm, J., Line Maria Bram Pedersen & Søren Sørensen (2013): Experiencing organic farms and food by regional tourism innovation, in: Acta Agriculturae Scandinavica, Section B -

Soil & Plant Science, Volume 63, Supplement 1 Special Issue: Local Food - a step towards better and more environmentally friendly products

Kaae, B.C.K J., Holm, O. H. Caspersen & N. M. Gulsrud (2019): Nature Park Amager – examining the transition from urban wasteland to a rewilded ecotourism destination, Journal of Ecotourism,

The International Ecotourism Society [TIES] (hentet 2017): What is Ecotourism? <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>

Wikipedia (2021) Urban Ecotourism https://en.wikipedia.org/wiki/Urban_Ecotourism

Forskellige tiltag mod bæredygtig turisme

- Opmærksomhedskabelse - dokumentering af maseturismens skader
- EU og statslig planlægning - turismen indgår i lokal-sektor-arealplaner, naturbeskyttelse, zoneplanlægning og Nationalparkudpegning
- Danmarks deltagelse i FNs politiske regimer – internationale hensigtserklæringer og strategier
- Natur- og Nationalparker selvledelse - bæredygtig turisme inspiration fra EUROPARC og Norden
- Lokalområde governance - kommuners indsats for turisme i naturoplevelser mm., lokal Agenda 21 og turisme
- OPP og erhvervsstrategier - samskabelse, offentlig initieret innovation, træk på frivillige, NGO og virksomheder, turismepolitik som erhvervsbranding
- Privat governance - miljøledelse- & kommunikation på markedet med turismevirksomheder i fokus

Artiklen er skrevet af:

Jesper Holm
Lektor ved Institut for
Mennesker og Teknologi,
Roskilde Universitet



Jane W. Meged
Lektor ved Institut for
Mennesker og Teknologi,
Roskilde Universitet





Af: Stig Jensen

KAN NATURBASERET TURISME VÆRE **FUNDAMENTET** FOR BÆREDYGTIG, ØKONOMISK OG MILJØMÆSSIG UDVIKLING I AFRIKA?

Artiklen behandler perspektiver på naturbaseret turisme som drivkraft for en mere økonomisk og miljømæssig udvikling i Afrika. Afsættet er Rwandas udviklingsstrategi med satsning på naturbaseret turisme. Målsætningen med artiklen er at fremhæve forestillinger relateret til økonomiske og miljømæssige aspekter ved naturbaseret turisme, og sammenstille dette med egne erfaringer og andres forskningsresultater.



Et af højdepunkterne for de fleste turister, der besøger Rwanda, er at opleve bjerggorillaerne i den tætte regnskov mod grænsen til D.R. Congo. Prisen er (eller var inden corona-krisen) 1.500 US\$ for en time i selskab med bjerggorillaerne.



Mødet mellem turister og børn fra de oprindelige Khoi-San folk i et privat naturreservat i det centrale Namibia, hvor turisterne giver slik til børnene.

Rwanda satser på naturbaseret turisme

Visit Rwanda står på ærmet af den engelske fodboldklub Arsenal. Rwandas regering betaler for sponsoratet, og formålet er at trække turister til landet. Turisme er et centralt element i Rwandas udviklingsstrategi og i forestillingen om at skabe økonomisk udvikling primært baseret på selektiv udnyttelse af landets unikke natur. Bjerggorillaerne er det store trækplaster i markedsføringen, og Rwanda huser sammen med D.R. Congo og Uganda hele verdensbestanden. Ved starten af turismekampagnen satte Rwanda prisen for en time med bjerggorillaerne i naturen til 1500 US\$, men corona-krisen har været altødelæggende for den internationale turisme, og derfor er prisen faldet.

Rwanda er en interessant case, ikke mindst fordi, det er et fattigt centralafrikansk land med en befolkningstæthed, der er ca. 5 gange større end Danmarks og med næsten 10 % af landarealet udlagt til naturreservater. Rwandas udviklingsstrategi med satsning på international naturbaseret turisme bygger på en trestrengt forestilling: Nationaløkonomisk gevinst, forøgelse af de økonomiske aktiviteter til gavn for lokalsamfund i og omkring naturområder, samt mere effektiv naturforvaltning baseret på

selektiv udnyttelse.

Med afsæt i en kombination af egne data og litteratur inden for feltet vil fokus i det følgende være på triple-win aspekter, der er helt centrale for Rwanda: Nationaløkonomisk vækst, lokal socioøkonomisk udvikling og forbedret miljø med særlig fokus på bevarelse af biodiversitet.

Indledningsvist er der behov for at problematisere klimaaftrykket ved international turisme i et bæredygtighedsperspektiv. Derudover skal nævnes, at inden corona-krisen har efterspørgslen på naturbaseret turisme fra internationale turister været i stærk vækst, og et af de mest lukrative segmenter inden for turistindustrien.

Nationaløkonomiske gevinster er tvivlsomme, men...

Rwanda er langt fra det første eller eneste land i det globale syd, der satser på naturbaseret turisme, og erfaringer har vist, at der er nationaløkonomiske gevinster at hente. Eksempelvis udmønter økonomiske aktiviteter i forbindelse med turisme sig i jobs. På den positive side er ligeledes en forøgelse i investeringer fra lokale - og ikke mindst internationale - aktører. På den anden side kan der ofte være

en række udfordringer, som betyder, at der i det samlede nationaløkonomiske regnskab ofte er røde tal i forbindelse med turisme, hvor især tre faktorer fremhæves:

- Infrastrukturomkostninger, eksempelvis i forbindelse med veje og hoteller, er ofte hverken beregnet eller indregnet.
- Økonomiske gevinster trækkes ud af landet som følge af internationalt ejerskab af turismeinfrastrukturen, altså hoteller, turoperatører m.m.
- Stort importindhold i forbindelse med eksempelvis indkøb af udstyr, køretøjer og føde- og drikkevarer til turisterne.

Selvom nationaløkonomiske gevinster er centrale for afrikanske lande, der satser på turisme, så spiller en række ikke-økonomiske faktorer ligeledes ind. Blandt de vigtigste er den nationale stolthed over at kunne fremvise landet, at vise gæstfrihed til verden og følelsen af at være integreret i globaliseringen. Derudover forventningen om, at mødet mellem turister og lokale vil sætte gang i moderniseringen, især i de rurale områder.

De lokale forventninger er store, men goderne er ulige fordelt

Generalisering af lokale vanskeligheder i forbindelse med naturbaseret turisme i Afrika er særdeles svært, fordi lokale betingelser er forskellige og lokalsamfund er forskellige. Alligevel kan nogle aspekter fremhæves:

- Folk der lever i og omkring naturområder i Afrika, er oftest økonomisk fattige, så områder med rig biodiversitet beboes af de økonomisk fattigste.
- Naturbeskyttelsesreguleringer er ofte hæmmende for udviklingen af lokalsamfund.
- Naturbaseret turisme fremmer økonomiske muligheder for folk i lokalområdet.
- Talrige eksempler på en trickle-up effekt på indviden, hvor fattige via turisme opnår økonomisk og social opstigning.
- Mangfoldighed, diversitet og ligestilling fremmes, fordi turisme ofte skaber jobmuligheder for kvinder, hvilket har en medfølgende positiv betydning for dem og deres status. Tilsvarende gælder for marginaliserede grupper, som turisterne efterspørger oplevelser med.

Turismen skaber ofte lokale udfordringer, og en af de største hænger sammen med forventningsafstemning, fordi de lokale forhåbninger sjældent bliver indfriet. I det følgende fremhæves nogle af de vigtigste faktorer:

- Jobs, der skabes i forbindelse med turisme, går sjældent til lokale, fordi de ikke har de rette forudsætninger.
- Spændinger mellem lokale og udefrakommende turistarbejdere.
- Turisme skaber konflikter omkring ulighed, fordi spændet mellem rig og fattig øges.
- Fremmer lokale misbrugsproblemer, prostitution og kriminalitet relateret til turisme.
- Voksende lokal utryghed ved levevilkår i sam eksistens med vilde dyr, såsom elefanter, løver mm., der truer liv og afgrøder.

Trods ovennævnte negative lokale udfordringer, så oplever turister oftest en glad og imødekommende lokalbefolkning. Særligt unge mænd ser turismen som attraktiv at blive koblet op på, da det kan give muligheder for et nyt og bedre liv væk fra den traditionelle levevis.

Turister skaber bedre rammer for naturforvaltningen

For Rwanda, og mange andre afrikanske lande, er der store økonomiske omkostninger ved at leve op til internationale forpligtelser om forvaltning af områder med international unik natur. Derfor ser de afrikanske stater gerne, at naturbaseret turisme kan bidrage til finansiering af naturforvaltningen.

Megatrenden i Afrika over de seneste 3-4 årtier har betydet, at antallet af beskyttede områder er steget eksplosivt, både nationale og privatejede reservater, primært drevet af efterspørgslen fra turister. Set fra et biodiversitetsbeskyttelsesperspektiv er udviklingen entydig positiv, men biodiversitet, som ikke er på turisternes radar, har vanskelige betingelser. Turister tiltrækkes navnlig af de mere karismatiske og mere sjældne dyrearter og spændende landskaber.

Der er naturmæssige udfordringer ved naturbaseret turisme, og disse er især relateret til overturisme og uhensigtsmæssig adfærd i naturen. Overturisme har været et udbredt og voksende problem, som også har ramt naturbaseret turisme, hvor volumen af turister presser dyr og skaber vanskelige levevilkår for dem. Det gælder desuden problematisk adfærd, som for eksempel forstyrrelse af sårbare arter eller dyr med små unger.

Kan turister skabe muligheder for en mere bæredygtig økonomisk- og miljømæssig udvikling?

Rwandas turismefremstød kom på det værst tænkelige tidspunkt, nemlig i corona-krisen. Derfor har satsningen på den korte bane ikke skabt et fundament, der kunne fremme en mere økonomisk og



Øverst: Mødet mellem turister og fattige lokale i det centrale Etiopien. Mange steder i Afrika får lokalbefolkningen, der lever i områder med værdifuld natur, kun begrænset økonomisk gavn af turismen.

Nederst: En gruppe turister i Ugandas regnskov på bjerggorilla-udflugt.





miljømæssig bæredygtig udvikling. På den anden side, så har Rwanda forudsætningerne for at skabe de rette rammer. Dette skyldes især tre forhold: Helt unik natur med stor efterspørgsel fra turister, tilgængelighed og sidst men ikke mindst en stærk stat. Netop en stærk og regulerende stat er vitalt, da der er behov for myndigheder, der regulerer, og ikke mindst kontrollerer, turismesektoren. Staten spiller ligeledes en central rolle i fordelingspolitikker med henblik på at skabe optimale økonomiske forudsætninger for lokalsamfund såvel som for miljøforvaltningen.

Selvom turistindustrien i Afrika traditionelt er stærk og turister foretrækker destinationer med begrænset regulering, så er Rwanda en meget attraktiv destination for den naturbaserede turisme med et helt unikt produkt i stabile samfundsmæssige rammer. Netop stærke rammer er forudsætningen for en selektiv og bæredygtig udnyttelse af naturen. I Rwanda er det primært bjerggorillaer og deres levesteder. Her skaber den naturbaserede turisme finansieringsmuligheder til naturforvaltningen og mulighed for større arealer til naturen til gavn for biodiversiteten. Men aktiviteter i forbindelse med naturturisme er ofte ressourcekrævende og miljøbelastende, herunder i forbindelse med transport og andre turismeunderstøttende aktiviteter.

Opsamlende vil den lette konklusion være, at en satsning på naturbaseret turisme næppe vil bidrage til en mere økonomisk og miljømæssig bæredygtig udvikling i Rwanda. På den anden side, så kan turis-

men på den lidt længere bane måske være Rwandas bedste mulighed - for hvilke bedre alternativer har landet?

Alle fotos er taget af forfatteren.

.....

Artiklen er skrevet af:

Stig Jensen
Lektor,
Center for Afrikastudier,
Københavns Universitet



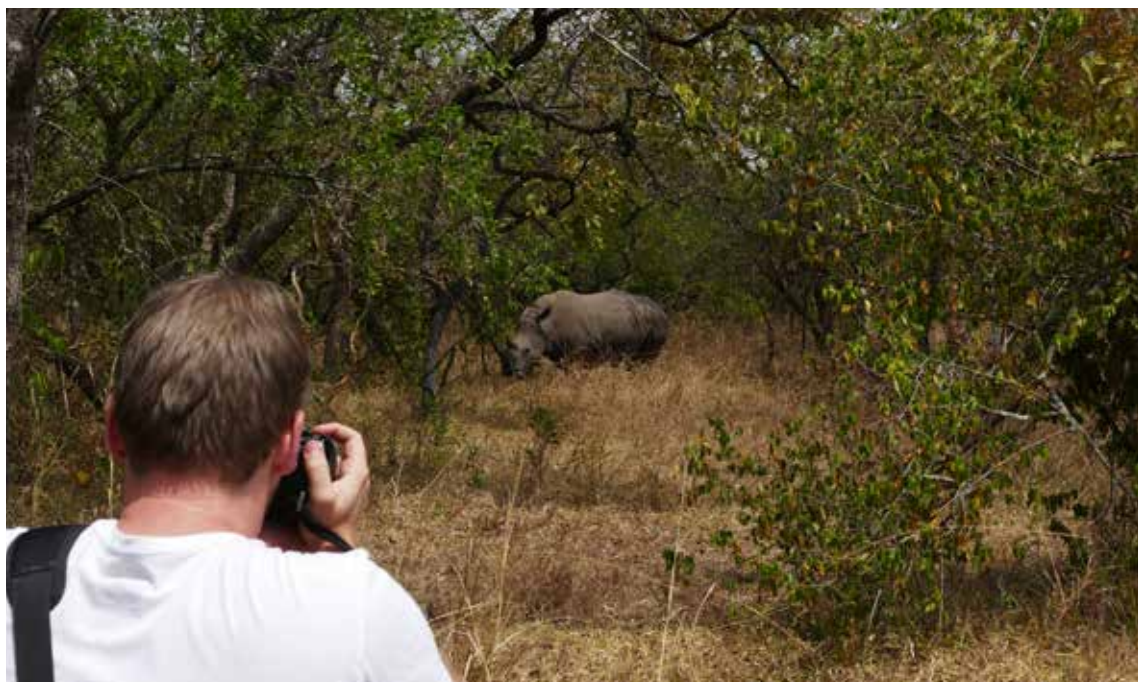
CORONA-KRISEN DOKUMENTERER BÅDE TURISMENS BETYDNING I DET GLOBALE SYD OG BEHOVET FOR BÆREDYGTIGHED

Af: Stig Jensen

Artiklen belyser corona-krisens implikationer for turismen i Afrika, der startede i 2020. Selvom kontinentet er kommet relativt sent med på turismebølgen, så er Afrika og mange mennesker på kontinentet usædvanligt hårdt ramt af turismenedlukninger relateret til COVID-19 pandemien. Artiklen fremhæver hovedtyper af turisme i Afrika, samt muligheder og udfordringer for at turismen kan være attraktiv for samfund og virksomheder. Der fremhæves eksempler på corona-krisens implikationer i Afrika. Endelig afsluttes med perspektiver på en mere bæredygtig turismeudvikling i Afrika.



Pyramiderne er Egyptens største turistattraktion, men fra foråret 2020 er turismen næsten forsvundet som følge af corona-krisen.



Turist der fotograferer hvidt næsehorn i det centrale Uganda.

Corona-krisen betyder at ubæredygtig overturisme afløses af underturisme

For turistindustrien var 2020 et skelsættende år, som bragte verdens største industri i knæ. De fleste nationer har iværksat nedlukninger i kampen mod den globale COVID-19-pandemi, og oplevelsesindustrien er blandt de hårdest ramte sektorer. Beregninger fra FN's turismeorganisation i januar 2021 viser, at turismen faldt med over 85 %. Set fra et bæredygtighedsperspektiv vil nogen sikkert hævde, at corona-krisen er en velkommen og nødvendig katastrofe, der har stoppet den ubæredygtige overturisme, som stadig flere turistdestinationer kæmpede med. Bekymringerne for overturisme er med corona-krisen blevet afløst af underturisme, som heller ikke er bæredygtigt i forhold til mange nationers, - virksomheders, - og lokalsamfunds benhårde satsning på turisme som deres økonomiske fundament.

Afrika sent med på rejsen

Det afrikanske kontinent er steget relativt sent på turismetoget, selvom destinationer som eksempelvis Egypten nok er en af verdens ældste turistdestinationer. For størstedelen af de afrikanske lande er turismen, set i et økonomisk perspektiv, en særdeles marginal sektor. Alligevel er der stadig flere afrikanske lande, der opfatter turisme som attraktivt, og har forhåbninger om at kopiere Cuba, som i 1990 valgte at ændre udviklingsstrategien fra at satse på

sukker til at satse på turisme. Det betød en tidobling af indtægter, massiv jobskabelse og et bidrag på 61 % af BNI i år 2000.

Med et kig på turismeudviklingen i Afrika kan fire hovedstrømninger inden for turismeudviklingen identificeres:

- Satsning på masseturisme, med målsætningen om at etablere destinationer, der skal tiltrække store mængder af turister med udbydelse af prisbillige produkter. Gambia, Tunesien og Kap Verde er typiske eksempler herpå.
- Satsning på eksklusiv turisme og at tiltrække få, men pengestærke turister. Der udbydes ofte unikke og særdeles eksklusive oplevelser. Inden for kategorien findes for eksempel Seychellerne, Rwanda og Botswana.
- Satsning på naturbaseret turisme, hvor målsætningen er at tiltrække turister med interesse i natur og særligt pattedyr. Inden for denne kategori findes for eksempel Kenya, Uganda og Madagaskar.
- Satsning på hybrid-turismen, hvor målsætningen er at udbyde et diversificeret produkt med flere typer af aktiviteter. Eksempelvis satser Egypten både på kulturhistorie- og strandturister. Et andet eksempel er Sydafrika, der vil tiltrække turister med interesse inden for både natur, golf, vin og interessante byer.



Turist med lokal kvindelig naturguide i skovreservat i det sydlige Uganda.

Afrika tjener ikke nok på turister

Gennem de seneste årtier har turismen i Afrika været i vækst, men turismeforskere kritiserer landene bl.a. for deres naivitet og manglende reguleringer, og dermed reducerede evne til at udnytte turismens økonomiske potentiale. Kritikken går eksempelvis på følgende:

- Staternes utilstrækkelige evne og vilje til at regulere den private sektor.
- Myndighedernes manglende evne til at overskue, og dermed indregne, omkostninger ved turisme, eksempelvis til infrastruktur i forbindelse med hoteller, veje etc.
- Manglende økonomisk nedsivning ved turismen hvor indtægterne kun i begrænset omfang gavner de fattigste.
- Sociale og kulturelle omkostninger ved turismen, hvor der ofte opstår ressource-forbandelses-situationer i form af prostitution, misbrugsproblemer, kriminalitet mm.

De ovennævnte kritikpunkter passer i varierende grad på ovennævnte turismekategorier, men gælder særligt i forbindelse med afrikanske masseturisme-destinationer.

Corona-krisen eroderer det økonomiske fundament

I corona-krisens skygge er kritikken forstummet, fordi turismens betydning for samfund og individer er blevet tydelige. I det følgende fremhæves et par

eksempler på turismens, og især de udeblevne turisters, betydning i Afrika.

Seychellerne

På Seychellerne androg turismen inden corona-krisen næsten 70 % af den nationale økonomiske omsætning. Øgruppen har oplevet en økonomisk nedsmeltning uden sidestykke. Modtrækket har været iværksættelse af et massivt vaccineringsprogram af landets befolkning, med håb om at skabe flokimmunitet, for derved igen at blive en attraktiv destination for genetablering af turismen.

Uganda

I det sydvestlige Uganda, der er epicenteret for landets naturbaserede turisme, er lokale myndigheder, turoperatører og ansatte i turismebranchen i krise. Regionen er kendetegnet ved en fattig lokalbefolkning, men rig på unik biodiversitet og hjem for dyrearter som gorillaer, chimpanser, elefanter, løver mm. Et voksende antal turister efterspørger oplevelser i naturen og spektakulære dyrearter, men udeblivende turister har fjernet livsgrundlaget for mange mennesker, forøget fattigdommen, og ikke mindst presset folk til alternativ indkomst, ofte gennem overudnyttelse af naturen i form af træfældning, ulovlig jagt mm. Disse aktiviteter skaber konflikter, såvel inden for lokalsamfund som over for myndighederne.

Stadig flere folk fra Tanzanias byer efterspørger oplevelser i naturen og tager på safari.



Zanzibar

Øen Zanzibar, ud for Tanzanias kyst, er Østafrikas vigtigste stranddestination. Nedlukningen betød i første omgang, at mange mennesker mistede deres indkomstgrundlag, og fiskeri blev en af måderne at skaffe et alternativt livsgrundlag. Efterfølgende er der rapporteret om problemer med omfattende overfiskning. Ved juletid i 2020 sås en midlertidig genopblusning af turismen, særligt fra Rusland og andre østeuropæiske lande, hvilket især skyldtes Tanzanias politik om åbne grænser, bl.a. for at tiltrække turister. Effekterne af forøget turisme til Zanzibar har betydet såvel delvis genoprettelse af turisme-relaterede arbejdspladser som vækst i COVID-19-smittede.

Diversificering som fundamentet for en fremtidig mere bæredygtig turisme

For mange afrikanske lande er corona-krisen primært en socioøkonomisk krise, mens den i det globale nord primært ses som en sundhedskrise. Kriserne hænger tæt sammen, for de fleste turistdestinationer i Afrika er dybt afhængige af turister fra det globale nord. Omfanget, og herunder varigheden, af den globale pandemi presser samfund i Afrika, som i forvejen er presset af andre kriser relateret til fattigdom, klima, regeringsførelse mm. Nationale myndigheder, private virksomheder og civilsamfundsgrupper står over for overvejelser og beslutninger om fremtidens turisme, hvor bæredygtighed står helt centralt. Umiddelbart er særligt tre problemstillinger centrale: Tidsdimensionen med cost-benefit-overvejelser, turismeoptimering og

turismen i sammenhæng.

Tidsdimensionen dækker de klassiske sondringer mellem det korte- og det respektive lange sigt. På den korte bane er bekymringsniveauet højt hos alle aktører i turismeindustrien, der arbejder med cost-benefit-analyser. Spektret går fra et worst-case-scenario, hvor turisterne ikke kommer tilbage, til et scenarie, hvor turismen vender tilbage til situationen før corona, og måske endda vokser. Overvejelserne har implikationer for håndtering af en række konkrete beslutninger om her-og-nu-vedligeholdelsesomkostninger i forbindelse med turistdestinationer, herunder aktørernes investeringsvillighed. Særligt masseturisme-destinationer er udfordret set i lyset af massive vedligeholdelsesomkostninger bl.a. i forbindelse med hoteller, strande og ikke mindst mængden af personale, herunder også det specialiserede personale. Desuden er usikkerheden om bæredygtighed af produktet med i overvejelserne, set i lyset af både fremtidig efterspørgsel og den truende klimakrise.

Turismeoptimering har fokus på særligt fire centrale problemstillinger. For det første, hvilken type af turisme og turister der skal satses på. Fokus i Afrika har næsten udelukkende været på turister fra det globale nord. Diversificering af efterspørgselsiden er relevant, for syd-syd-turisme har været i massiv vækst i de seneste årtier. Dette gælder særligt i og fra Asien, og hænger sammen med den voksende middelklasse, der efterspørger turismepræprodukter. I Afrika ses ligeledes en vækst i den lokale turisme, især fra de urbane økonomiske eliter. For det andet, den relaterede problemstilling om, hvorledes turist-



destinationer imødekommer og tilpasser sig disse forskellige turismekulturer. En tredje problemstilling er, hvilke turismeformer der skal sættes på i fremtiden, med refleksioner om tilpasningsmuligheder i de nuværende turismedestinationer, samt overvejelser om transformation og ekspansion. Umiddelbart har lande og destinationer med et diversificeret produkt de bedste forudsætninger. For det fjerde er forventninger om potentiale for turisme vitalt for tiltrækning af private investorer.

Turismen skal ses i sammenhæng, hvilket er helt centralt set i globale, nationale og lokale perspektiver. Set i et globalt perspektiv er bæredygtigheden af international turisme baseret på langdistance-flyvninger udfordret, særligt i en klimakrise. Set fra nationale perspektiver vil corona-krisen i de afrikanske lande utvivlsomt igangsætte overvejelser om afhængighed og sårbarhed relateret til international turisme. Erfaringer, primært fra det sydlige Afrika, viser, at lokale turister er mindre følsomme over for corona-krisen og kriser generelt. En anden overvejelse går på diversificering, hvor turismen er ét blandt flere satsningsområder. Tilsvarende overvejelser eksisterer i og omkring lokale turistdestinationer, hvor usikkerheder, gevinster og omkostninger både med mange og få turister utvivlsomt vil skabe grobund for diskussioner om fremtidens bæredygtige turistdestinationer.

Alle fotos er taget af forfatteren.

For Ghanas økonomiske elite i hovedstaden Accra er en weekendudflugt til Kakum Nationalpark attraktiv og en eftermiddagstur i swimmingpoolen er et hit for især børn og unge.

.....

Artiklen er skrevet af:

Stig Jensen
Lektor,
Center for Afrikastudier,
Københavns Universitet





Turister i Nyhavn, København. Kilde: Pixabay

OVERTURISME — HVAD ER DET OG HVEM HAR ANSVARET?

Af: Jane Widtfeldt Meged

Overturisme er ikke noget nyt fænomen, og vi kender det f.eks. fra populære sydlandske destinationer som Costa Brava, og senere Mallorca, der blev kørt i sæk i kølvandet på masseturismen, der tog fart i 1960'erne. I 1980'erne var Mallorca synonym med billig masseturisme, overrendte strande og fortrukne turister, og i lighed med forbrugsprodukter i økonomisk teori, gennemlevede øen en forventet livscyklus for turistedestinationer. Ifølge Butlers destinationslivscyklus bliver en destination først opdaget og udvikler sig - i begyndelsen i pagt med de lokale kræfter - men som turismen vokser, bliver den konsolideret og institutionaliseret - gerne styret af globale økonomiske kræfter. Den fortsatte vækst rammer dog et loft, og derfra vil den uundgåeligt stagnere, og destinationen mister værdi, ikke mindst i konkurrencen fra nye destinationer. Fra stagnation bliver det enten til total nedgang, eller man kan genopfinde destinationen i nye klæder, hvilket er lykkedes ganske godt for f.eks. Mallorca, der nu igen bliver anset som et attraktivt feriemål.

Tourism Area Life Cycle

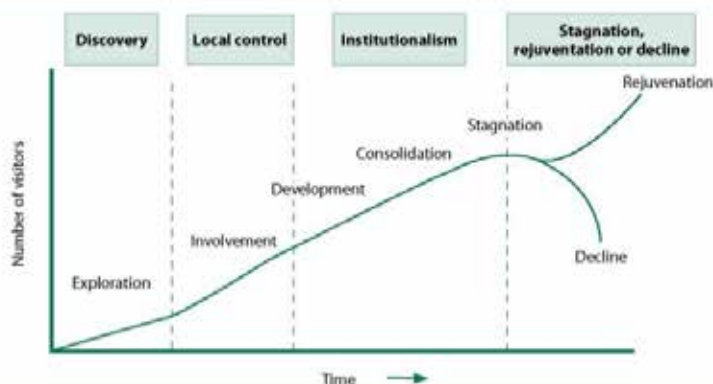


Fig. 1. Richard Butlers model for en destinations livscyklus

Man kan godt diskutere, hvorvidt Butlers model kan overføres til alle destinationer, men overturisme er et fænomen, der har nået helt nye højder i de seneste 10 år (se figur 1). Ifølge The World Tourism Organization under FN (UNWTO), er turismen en af verdens hurtigst voksende industrier, og på verdensplan er internationale turistankomster vokset i gennemsnit 5 % om året fra 2009-2019. I Danmark som helhed er turismen ikke vokset med nær samme fart, men de senere år er det gået fremad, og ifølge VisitDenmark steg internationale turistovernatninger med 3,4 % fra 2017 til 2018. Der er dog store regionale forskelle, og tal fra turismeorganisationen, Wonderful Copenhagen (WoCo) viser, at der i gennemsnit var en årlig vækst på 8 % fra 2009-2019 i overnatninger i København eller en stigning på 108 % på 10 år. Her udgør de udenlandske turister ca. 2/3, og det er også dem, der primært driver de høje vækstrater.

Drivkraften bag væksten i international turisme finder vi bl.a. i faldende priser på flybilletter, billiggørelse via deleøkonomiske platforme, særligt Airbnb, og endelig en voksende middelklasse bl.a. i lande som Rusland, Indien og Kina. Overordnet set rejser stadig flere mennesker på stadig flere rejser til stadig flere steder. Turismen bygger på et økonomisk vækstparadigme, som sætter populære og sårbare destinationer under pres, og det skaber overturisme, som ikke bare handler om den fysiske mængde af turister, men om en turisme, der resulterer i en vedvarende negativ påvirkning af værtsdestinationen både miljømæssigt, økonomisk og socialt. En af definitionerne på overturisme kommer fra forskerne Novelli et al. (2018, 2019) og betegnes som:

”den overdrevne vækst af besøgende, der leder til overfyldte områder, hvor befolkningen lider under konsekvenserne af midlertidig eller sæsonbetinget spidsbelastning i turismen, der afføder permanente ændringer i deres livsstil, forringer deres adgang til faciliteter og skader deres generelle velbefindende” (Egen oversættelse).

UNWTO undersøgte i 2017 overturismen på tværs af Europa ud fra en række fastlagte parametre, såsom antallet af turister pr. 100 indbygger i gennemsnit over et år, kaldet Tourism Penetration Rate (TPR), samt antallet af turister pr. km² om året, kaldet Tourism Density Rate (TDR). Man målte væksten i flyankomster, så på Airbnb's andel af de samlede indkvarteringsmuligheder, samt en række andre målbare forhold. Konklusionen er klar. København lander i kategorien som et af de steder i Europa, der har overturisme. Ifølge UNWTO's rapport boede der 602.481 indbyggere i Københavns Kommune i 2017, og byen havde 8,1 mio. overnatninger, hvoraf 5,4 mio. var fra internationale gæster. Byen modtog samme år 740.000 krydstogtgæster. Dette placerede København i den øverste kvintil for både TPR med 4.0 turister pr. 100 indbyggere om dagen og TDR med 315.8 turister pr. km² pr. dag. Det lyder måske ikke af så meget, men tallene regnes ud på baggrund af hele Københavns Kommunes areal og antal indbyggere, der igen dækker de 10 bydele; Amager Vest, Amager Øst, Nordvestkvarteret, Bispebjerg, Brønshøj-Husum, Indre By, Nørrebro, Valby, Vanløse, Vesterbro-Kongens Enghave og Østerbro. Vi ved, at turisterne ikke spreder sig ligeligt over alle bydele, men først og fremmest koncentrerer sig i Indre By og omkring byens seværdigheder. I den optik er København faktisk



Turister flokkes om attraktioner i Københavns centrum. Kilde: Pixabay

ikke særlig stor, og det er beboerne i disse områder, der reelt mærker de negative effekter af byens stigende popularitet.

UNWTO konstaterer altså på den ene side, at København på de mange parametre sammenlagt klart er "i en tilstand af overturisme", men de er samtidig fortrøstningsfulde, og konkluderer, at København har styr på selv samme overturisme via en række strategiske tiltag. De skriver, at der først og fremmest føres en aggressiv politik for at sprede turisterne i byen, dernæst gives der ikke tilladelse til nye barer og restauranter, der skabes stilleområder i visse nabolag, f.eks. i Christianshavns Kanaler, og så fungerer cykelinfrastrukturen også for turisterne.

I 2016 lavede WoCo en undersøgelse af borgernes holdning til turisme, og her konkluderede de, at en overvældende majoritet (96 %) af befolkningen i Storkøbenhavn gerne vil se et stigende antal turister komme til byen. Dette passede fint med organisationens daværende strategi, der sigtede på, at antallet af overnatninger skulle stige fra 8 til 16 mio. i 2030. Et vigtigt greb er Airbnb, der paradoksalt nok både er med til at drive overturisme frem, men samtidig også fremstår som løsningen ved at sprede turismen ud i hele byen. Det er dog også her, at UNWTO kan

se sprækker i idyllen, og konstaterer, at der er en stigende bekymring over Airbnb blandt borgerne i København (se figur 2). Korttidsudlejning i private boliger skaber forandringer i boligmarkedet, som kan drive priserne op, ligesom turisterne ændrer miljøet i beboelsesejendomme, og de lokalområder de færdes i.

I 2019 havde Airbnb 26.016 udlejningsenheder i København på deres hjemmeside. Til sammenligning havde byen 21.000 hotelsenge. 83,7 % af udlejningsenhederne var hele lejligheder, hvilket efterlader naboerne som kulissen for at "go local". 23,4 % af udlejningsenhederne havde høj tilgængelighed, d.v.s. de kunne lejes mere end 180 dage om året, hvilket tyder på, de ikke bliver brugt til privat beboelse. Belægningsraten er selvfølgelig lavere end for hoteller, men under alle omstændigheder er Airbnb hurtigt blevet en meget stor spiller på markedet.

I 2018, og især i 2019, opstod en række sociale bevægelser i Europa og USA, der udtrykte bekymringer over ukontrolleret turisme, og bl.a. argumenterede for negativ vækst. De demonstrerede mod Airbnb, mens de i mere radikale miljøer gik aktivt i kamp, og f.eks. skar dækkene op på turistbusser, som det skete i Barcelona. Der var København ikke nået til,



Cykelinfrastrukturen hjælper til at sprede turismen rundt i byen. Foto: Niclas Jessen/VisitDenmark

men beboerorganisationer og andre lokale aktører begyndte at tage ordet sammen med pressen, og der blev sat fokus på problemerne, ikke kun i København, men også andre steder i landet. Beboere i Blåvand pegede på de problemer, der opstår, når naturen og 3.500 beboere får besøg af 50.000 gæster om sommeren mens skagboerne klagede over at være partyzone for københavnere og nordmænd, der ikke respekterer privatlivets fred i byens haver.

Der er stærke økonomiske kræfter på spil i overturismen, og den skriver sig ind i diskussioner om byudvikling, gentrificering, grænser for vækst og bæredygtighed. Hvordan byer skal udvikle sig, og for hvem, er meget politiske spørgsmål, hvorimod bæredygtig adfærd i turismen ligger tættere på industrien og de enkelte turisters handlingsrum. Den bæredygtige turist rejser færre gange, bevæger sig langsommere, bliver i længere tid på destinationerne, spreder sine aktiviteter, understøtter lokale virksomheder og passer på den lokale natur og kulturarv.

COVID-19 har i skrivende stund sat overturismen på pause, og der vil være forandringer, når vi begynder at rejse igen, men vi kan ikke med sikkerhed sige hvilke forandringer, særligt på den lange bane. Hvis historien gentager sig, så rejser turismen sig som Fugl Fønix, og der er ingen garantier for, at vi ikke kan løbe ind i problemer med overturisme igen, medmindre der er en vilje til det modsatte. Her ligger ansvaret både hos myndighederne og turismeindustrien, men også i civilsamfundet og hos de individuelle turister, der skal være bevidste og tage ansvar for deres handlinger.

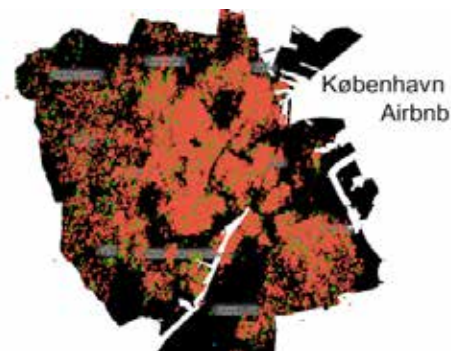


Fig. 2. Heatmap fra 2018 der viser udbredelsen af Airbnb udlejningsenheder i København. Kilde: Inside Airbnb: Copenhagen. Adding Data to the Debate.

Artiklen er skrevet af:

Jane Widtfeldt Meged
Lektor, ph.d. i turisme
på Institut for
Mennesker og Teknologi,
Roskilde Universitet



FREMTIDENS REJSER SKAL VÆRE MERE **BÆREDYGTIGE**

Af: Lars Thykier



Corona-pandemien satte en stopper for de ambitiøse planer om at udbrede kendskabet til, hvordan man kan rejse bæredygtigt. Forhåbentlig kan planerne snart tages frem igen, da spørgsmålet om bæredygtig turisme stadig er højaktuelt.

Klassisk turisme er traditionelt ikke særlig bæredygtigt, men der skal faktisk ikke mange greb til for at blive det.
Foto: Jumpstory



Vilde dyr skal opleves i naturen. De fleste rejsebureauer har for længst droppet underholdningsshow's med for eksempel spækhuggere. Foto: Jumpstory

Da brancheforeningen Danmarks Rejsebureau Forening (DRF) i slutningen af 2019 lagde strategi for det kommende år, var et af de vigtigste punkter på dagsordenen bæredygtig turisme og bæredygtige rejser. Via workshops, særlige bæredygtighedsprogrammer og andre tiltag skulle DRF i 2020 gå målrettet efter at få så mange medlemsbureauer som muligt til at arbejde med bæredygtighed på den ene eller den anden måde. Udgangspunktet var, at bureauerne kunne begynde hjemme i de fysiske omgivelser på bureauet ved for eksempel at udskifte gamle elpærer med nye sparepærer, eller de kunne begynde ude på deres destinationer med at undersøge for eksempel hotellernes affaldshåndtering, eller hvordan turismen det pågældende sted stillede sig i forhold til beskyttelse af vilde dyr. Der var – og er – emner nok at tage fat på, og det ene var for så vidt ikke vigtigere end det andet. Det vigtigste var at komme i gang – men så kom coronakrisen, som i løbet af ganske kort tid udviklede sig til en pandemi. Pandemien lagde rejsebranchen fuldstændig ned, og den bevirkede, at branchen, der stadig er underdrejet, naturligt nok rettede fokus mod ren og skær overlevelse.

Grundlæggende mener DRF dog, at det er af afgørende betydning, at danske rejsebureauer har en holdning til kvaliteten af de produkter, de sælger,

herunder bæredygtigheden af disse. Rejsebureauerne bør også påvirke deres gæster til at rejse mere bæredygtigt og opfordre gæsterne til at agere så bæredygtigt som overhovedet muligt på destinationerne. Det stiller naturligvis en masse krav til både bureauet, dets underleverandører og ikke mindst gæster, men med den øgede opmærksomhed i medierne på blandt andet flyskam, dyrevelfærd, sociale forhold på destinationerne og så videre, er der også kommet en interesse blandt rejsende i at tænke bæredygtigt – også på ferie eller forretningsrejse.

DRF har været i gang med bæredygtighedsarbejdet i mere end 15 år

Arbejdet med bæredygtig turisme er dog ingen nyhed i DRF, som har været i gang på både teoretisk og praktisk plan længe før Greta Thunberg begyndte sine skolestrejker for klimaet og længe før ord som flyskam, CO₂-udledning og CSR blev en del af hverdagssproget i de danske medier. Siden 2011 har DRF tilbudt medlemsbureauerne adgang til, og vejledning i, et særligt udviklet program, Travelife*, som hjælper rejsebureauer i gang med bæredygtighedsarbejdet. Programmet er nemt at gå til, og tager højde for langt de fleste større bæredygtighedsdilemmaer både ude og hjemme. I 2012 lancerede DRF en CSR-hjemmeside, der blev til på baggrund af et



Flytrafik er ikke godt for klimaet, og DRF tror på, at kunder i nær fremtid vil kræve en langt mere bæredygtig flytrafik.
Foto: Jumpstory

særligt nedsat CSR-Advisory Board. Hjemmesiden, der kun er for medlemmer, indeholder værktøjer og inspiration til at arbejde mere bæredygtigt. DRF har også repræsenteret danske og europæiske rejsebureauer i EU's Tourism & Sustainability Group fra 2004, og frem til at arbejdsgruppen blev nedlagt i 2013. Når DRF i dag alligevel ikke har flere medlemmer under den bæredygtige fane, er det dog ikke kun pandemien, der ligger til grund. Stopklodsens for mange, både bureauer og gæster, er blandt andet, når man præsenteres for prisen på det bæredygtige alternativ. Der er stadig mange, også dem, der ellers nok har råd, som hellere køber hos nabo-rejsebureauet, hvis de kan spare 1000 kroner. For nogle bureauer virker det også helt uoverskueligt, at skulle i gang med en større omorganisering af leverandører og så videre.

Er det uacceptabelt og miljøfjendsk at rejse?

Da medierne i 2019 for alvor begyndte at skrive om rejser som den helt store klimasynder – en enkelt journalist skrev endda om, hvordan han følte, at det både var dekadent og grænsende til det ulækre at rejse (Kilde: <https://www.travelife.info>) – og Greta Thunberg blev et fænomen, som også voksne måtte tage alvorligt, begyndte flere rejsebureauer også at mærke en anden form for efterspørgsel på rejser,

der var bæredygtige. Gymnasielærerne spurgte f.eks. skolerejsebureauerne, om de kunne køre med bus på studietur fremfor at flyve, og de fleste medlemmer holdt op med at tilbyde produkter, der ud fra en miljømæssig og/eller etisk vinkel kunne anses for tvivlsomme. Det kunne bl.a. være elefantridture, delfinshows og besøg på steder, hvor turisterne ødelægger mere, end de gavner.

Selvom der i dag er opsparet en stor rejselyst, som betyder, at man som rejsende giver sig selv lidt mere snor, og tillader sig selv lidt mere, kommer flyskammen nok på bordet igen før eller siden. DRF mener, at samtlige flyselskaber der ønsker at overleve på langt sigt, skal sørge for, at deres flyflåde til enhver tid er den mest bæredygtige, der findes.

Danmarks Rejsebureau Forening (DRF)

Danmarks Rejsebureau Forening (Association of Danish Travel Agents and Tour Operators) er en brancheforening for danske rejsebureauer. Foreningen blev stiftet i 1938, og har siden sin stiftelse arbejdet for at skabe attraktive vilkår for rejsebureauerne i Danmark. Foreningens godt 100 medlemmer står for omkring 65 % af den samlede omsætning i den danske rejsebureaubranche



Det behøver ikke være kedeligt at gøre noget ud af bæredygtigheden på et hotel. Samtidig sender de farvestrålende affaldsspande et solidt signal til gæsterne om at huske at affaldssortere. Foto: Louise Alkjær

Kunderne kommer nemlig til at stille store krav til fremtidens flytransport, herunder at den genererer meget lidt, eller slet ingen, CO₂-forurening, og at støjen fra flyene er minimal. Dette ligger ude i fremtiden, men vi krydser fingre for, at den ikke er alt for fjern.

Bæredygtighed af frivillighedens vej

DRF mener, at bæredygtighed skal komme af frivillighedens vej, og også her gælder dette både for bureauer og gæster. Vi skal ikke tvinge nogen til at engagere sig i noget, de ikke er interesserede i eller ikke ser en forretningsidé i. Vi er dog ikke i tvivl om, at der er kunder til bæredygtige rejser, og at interessen bliver større og større. Bæredygtige tiltag, der måske var i støbeskeen før pandemien, er lagt på hylden, indtil det begynder at se lysere ud. Men omvendt bevirkede den ufrivillige pause i rejseaktiviteterne også, at mange medlemsbureauer fik den nødvendige tid til at gå produkter og forretningsgange efter i sømmene, og i DRF håber vi, at vi til efteråret igen kan sætte skub i medlemmernes arbejde hen mod at blive bæredygtige.

Kilder:

<https://politiken.dk/rejser/art7605032/Min-rejseaktivitet-forekommer-mig-pludselig-i-%C3%A5r-overordentlig-dekadent-gr%C3%A6nsende-til-det-ul%C3%A6kre>

Artiklen er skrevet af:

Lars Thykier
Administrerende direktør
i Danmarks Rejsebureau
Forening, cand. jur.





Vind VR-briller
til din klasse*

Få en virtuel rejse til Afrika

Tag dine udskolingselever med på en gratis, virtuel rejse til Marokko og Etiopien, hvor de i to nye VR-film får indblik i nogle af konsekvenserne ved klimaforandringerne. Til filmene hører forskellige opgaver, hvor eleverne som medlem af en fiktiv NGO oplever nogle af de udfordringer, den lokale befolkning står overfor. Samtidig får eleverne også mulighed for at opleve flora og fauna i det land, de besøger. VR-oplevelsen fungerer fint på mobilen, men er bedst med VR-briller. Deltag i lodtrækningen og vind et VR-klasesæt, der kan bruges med dine elevers mobil. For at deltage skal du blot sende en mail til gu_konkurrence@gyldendal.dk.*

VR-filmene er udviklet af FOX Media, og der er fri adgang til både film og undervisningsmateriale på geografi.gyldendal.dk.



ØKOTURISME

Oplevelser på naturens og lokalbefolkningens præmisser

Af: Sofie Banke Poulsen, Verdens Skove



Som i denne landsby i Colombias' del af Amazonas, hvor det oprindelige folk lever i og af naturen, er det vigtigt, at man som turist tænker sig om, når man er på besøg. Foto: Jonas Schmidt Hansen

Turisme er en af verdens største og hurtigst tiltagende sektorer. Masseturisme har mange steder haft en negativ virkning på lokale økosystemer og samfund. Omvendt kan økonomien fra turismen være med til at opretholde naturen og fremme bæredygtig udvikling lokalt, hvis branchen og turisterne selv tager et bæredygtigt ansvar.



Det er ofte lokale, der kender de bedste steder i områderne, og bruger man lidt tid på at finde de bedste guider, kan man få helt unikke oplevelser. Foto: Verdens Skove.

Når vi vælger at pakke kufferten og rejse ud og besøge andre lande og kulturer, sætter vores fodaftryk og forbrug et præg på både samfundet, kulturen og naturen i værtslandet. Alt fra skove, bjergkæder, søområder, ørkener, koralrev og gletsjere til bygninger, kvarterer og landsbyer påvirkes af den stigende turisme - desværre ofte negativt, da fænomenet masseturisme er taget til. I mange naturområder faciliterer rejseudbydere ture alle ugens dage året rundt, og ofte forstyrres og slides de naturlige økosystemer, dyrene skræmmes væk fra deres habitater, og der efterlades store mængder skrald.

Men langsomt, og særligt i takt med en stigende opmærksomhed på jordens ressourcer, biodiversitet, naturbeskyttelse samt oprindelige folks rettigheder, er der opstået en gentænkning af, hvad det vil sige at være turist. Vores valg kan nemlig også have en gavnlig virkning på den valgte destination. Termer som ansvarlig, bæredygtig og økologisk turisme er særligt de senere år blevet udviklet med henblik på at tilbyde rejseformer, der mindsker det negative aftryk, og i stedet går i retning af en grøn og mere retfærdig udvikling. Økoturisme indebærer således en form for rejse, der på forskellige måder tilstræber at gavne naturen i form af at give den værdi både økonomisk og kulturelt.

Vælg lokale tilbud

Et af stederne, hvor økoturisme bidrager direkte til beskyttelse af natur, er i Panama. Her er turisternes økonomiske bidrag med til at sikre det oprindelige folks territorier og derved bevare naturområder. Gennem turismeprojekter, - og initiativer involveres de lokale i planlægningen og i den daglige gang med de besøgende, hvilket samtidigt gavner økonomien lokalt. Det sker blandt andet ved, at de lokale arbejder som guider i regnskoven i deres territorier, sælger lokalt producerede produkter, eller fortæller om den lokale koka- eller kaffeproduktion. Tilmed kan de lokale opnå en mere favorabel indtægt gennem dette arbejde end ved andre indtægtskilder som for eksempel tømmerhugst eller landbrug, der ellers ville have ryddet skovene. Når turisterne deler det samme natursyn om, at naturen har en iboende værdi, der er værd at betale for, får lokale et incitament til at bevare den oprindelige natur, tradition og kultur, der ofte er forbundet til naturen.

På mange måder handler god økoturisme om at decentralisere turismen og implementere regler og ordninger, der tager højde for mængden af turister, samt restriktioner, der mindsker den negative påvirkning mest mulig. Reel økoturisme er ofte mindre projekter, som oftest promoveres i et begrænset om-

Når man vælger at lægge penge hos lokale for naturoplevelser, oplever de ofte en stolthed over den lokale natur samt en økonomisk grund til at bevare den.

Foto: Verdens Skove.



fang. Det gør, at færre kender til deres tilstedeværelse, og det kan være mere tidskrævende at finde frem til disse værdifulde oplevelser. Det er dog ofte værd at bruge tid på at finde disse oplevelser, der har en langt mere bæredygtig karakter, frem for at vælge den lette løsning og vælge de større operatører, som dukker først op på Google.

Når vi bestiller en pakkerejse hjemmefra med alt inkluderet, finansierer vi ofte de større rejseoperatører, der sjældent har rod i lokalsamfundet. Her har de ansatte ofte ikke bopæl i værtslandet, og de lokale får kun begrænset eller ingen del af profitten fra turismen, på trods af, at det er dem og deres natur, der er de mest berørte af den. Derfor kan det i mange tilfælde være en fordel for turister og lokalbefolkningen, at man har planlagt så lidt som muligt hjemmefra, og/eller arrangerer oplevelserne på egen hånd. Dette gælder både i forhold til overnatning, ture, transport og mad, hvor det tit er muligt at engagere sig med lokale for tips og anbefalinger, som

kan give lige så gode eller endnu bedre oplevelser, og som samtidig er meget mere bæredygtige. Befolkningen kan i langt de fleste tilfælde tilbyde sociale, kulturelle og naturmæssige oplevelser, der er mere autentiske og oftest langt billigere end fastsatte hel-dagsture, der opereres af hoteller eller andre større aktører.

Frivilligt arbejde

En anden måde at bidrage til en mere bæredygtig udvikling af lokalsamfundet er gennem frivilligt arbejde. Rejser du i længere tid, kan du i landsbyer - eller på lokale projekter - tilbyde din arbejdskraft og samtidigt foreslå, at du bidrager til at finansiere udgifterne til kost og logi. Flere af de initiativer, der tilbyder ture og guides, er samtidig åbne for, at nogle besøgende kan bo med de lokale og deltage i de daglige gøremål som at fiske, plukke frugter i skoven, høste afgrøder og deltage i møder. Flere steder efterspørger oprindelige befolkningsgrupper



Flere steder, hvor der hver dag kommer hundredvis af turister, ophobes også store mængder skrald.
Foto: Jonas Schmidt Hansen

engelskundervisning samt IT-færdigheder, som kan forbedre deres muligheder, og dermed kan besøget blive en gensidig udveksling af viden, perspektiv og oplevelser. Man kan også vælge steder, hvor indtægten fra turismen eksempelvis går til en fond i oprindelige folks landsbyer, der støtter uddannelse og træning af den yngre del af lokalbefolkningen til gavn for stammen. Hvis man samtidig tager sig tid til at lære om den lokale kultur, traditioner og sprog samt viser ydmyghed og respekt, så kommer man ikke bare langt, så er man også med til at vise lokale, at de har noget, der har værdi, og som er værd at bevare. Derfor er selve tilgangen et vigtigt princip, og de sociale relationer kan overføres til den værdi, man selv som gæst og de lokale tillægger naturen.

Verdens Skove driver selv Nature Tours, hvor formålet er at bidrage til beskyttelse og opretholdelse af økosystemer, samt hjælpe lokale med en bæredygtig udvikling.

Artiklen er skrevet af:

Sofie Banke Poulsen
Verdens Skove



Af: Anders Rosbo

TURISME

Vi kan leve af og leve med

Når talen falder på en bæredygtig udvikling af turismen, er der naturligt et stort fokus på miljø siden. COVID-19 pandemien har været barsk i forhold til den økonomiske og sociale side. Således har Danmark tabt 40,6 mia. kr. i turismeomsætning i 2020 i forhold til 2019, og det er gået ud over beskæftigelse og velstand i Danmark.

Det store økonomiske minus har betydet tab af arbejdspladser til blandt andet mennesker, der normalt har svært ved at få en fod inden for på arbejdsmarkedet, men som ofte kan finde job i turismen.

Og samtidig har pandemien mindet os om, at livskvalitet i dag blandt andet hænger sammen med muligheden for at komme ud at rejse og opleve nye lande og kulturer.

Når turismen skal genrejses på ryggen af pandemien, skal det være med udgangspunkt i en bæredygtig udvikling, hvor både den økonomiske, sociale og miljømæssige dimension er tænkt ind. Og udviklingen er allerede godt på vej.

Regeringen har en ambition om, at Danmark bliver en af verdens mest bæredygtige nationer, og har derfor givet Det Nationale Turisforum til opgave at udvikle en strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme.

Denne strategi vil være retningsgivende for VisitDenmarks, destinationernes og andre turismeaktørers videre arbejde med og samarbejde om bæredygtig udvikling.

Udviklingen er i gang

Igennem de senere år er der taget en lang række bæredygtige initiativer i dansk turisme. 142 hoteller er i dag certificeret med det internationale miljømærke Green Key for deres arbejde med at finde grønne løsninger. Det svarer til en femtedel af den samlede hotelbestand – eller to femtedele af det samlede antal overnatninger.

Green Key certificerer i dag også blandt andet campingpladser, restauranter og destinationer. Og nye grønne mærkeordninger kommer til.

Ud over de certificerede virksomheder findes der utallige andre eksempler på, hvordan virksomheder

ne i stigende grad får strøm fra vindmøller, reducer energiforbrug og madspild, genanvender affald mv., og mange nye virksomheder tænker arbejdet med FN's verdensmål om bæredygtig udvikling ind i selve forretningskonceptet.

Bæredygtighed er også på dagsordenen i de lokale turismestedestinationer rundt omkring i landet. Både på destinationerne og i VisitDenmark arbejdes der med at finde både indikatorer og bæredygtige udviklingsinitiativer. For eksempel har Wonderful Copenhagen arbejdet ud fra en bæredygtig strategi for København i flere år.

Eksemplerne er mange, og der kommer hele tiden nye til.

Flere turister efterspørger bæredygtighed

Den bæredygtige udvikling er godt hjulpet på vej af turisterne selv. Flere og flere turister har nemlig en forventning om, at der bliver arbejdet med bæredygtighed på de destinationer, de rejser til.

Det viser en stor undersøgelse, som vi i VisitDenmark gennemførte i samarbejde med Epinion i 2020. Undersøgelsen er baseret på flere end 6.000 interviews på de fire vigtige nærmarkeder Tyskland, Norge, Sverige og Holland.

Særligt i Tyskland og Holland er der en signifikant målgruppe af såkaldte "grønne idealister", som er vokset de seneste år. Ifølge undersøgelsen forventer 44 procent af tyskerne og 35 procent af hollænderne, at miljøvenlige og bæredygtige hensyn i høj eller meget høj grad vil få betydning for deres fremtidige rejsevalg. I Sverige og Norge udgør andelen af grønne idealister 34 procent af svenskerne og 24 procent af nordmændene.

Når de grønne idealister skal pege på, hvad der er vigtigst for dem på ferien, peger de på en ren destination – det vil sige uden skrald og med rent vand og luft. Så selv om denne gruppe af turister ikke rejser på en egentlig bæredygtig ferie, har de en forventning om, at der bliver arbejdet med bæredygtighed på destinationerne, og at de kan sortere affald, vælge grønne transportformer og købe lokale produkter på deres ferie.

De forventninger skal også Danmark som destination kunne indfri. Ovenikøbet viser undersøgelsen, at de fleste turister er villige til at betale lidt ekstra for det.

Bæredygtighed i markedsføringen

Danmark bliver i mange sammenhænge anset som et foregangsland inden for bæredygtighed, og har i den forbindelse allerede en god position. Derfor er det vigtigt, at vi ikke overkommunikerer bæredygtighed eller greenwasher i kommunikationen om Danmark.

Når VisitDenmark markedsfører Danmark i udlandet, indgår bæredygtighed som en subtil del af kommunikationen. Når vi for eksempel fortæller om dansk gastronomi, er det ud fra fakta og cases og ved at fortælle om lokale fødevarerproducenter, sæsonbetonede råvarer og specifikke restauranters tilgang til madspild.

Budskaber om miljø- og klimavenlighed skal være korrekte, afbalancerede og relevante, og for at undgå greenwashing skal kommunikationen bygge på fakta og evidens. Samtidig gælder det om at give turisterne den inspiration, der gør, at de tilvælger Danmark.

Summen af det hele er, at forudsætningerne for at skabe en bæredygtig turismeudvikling i Danmark i forhold til FN's 17 verdensmål er gode – både når det gælder de økonomiske, sociale og miljømæssige effekter.

De første vigtige skridt er allerede taget. Og vi har turisterne med os. De vil den bæredygtige turisme, og de opfatter i høj grad Danmark som en grøn og bæredygtig destination. Vi kan næppe bede om et bedre udgangspunkt for, at vi i Danmark kan sikre en turisme, vi kan leve af og leve med.

Artiklen er skrevet af:

Anders Rosbo
Kommunikationschef
ved VisitDenmark



Af: Merete Skovsted Kvorning

TURISMEAKTØRER I THY SÆTTER B

I de seneste år er konceptet omkring bæredygtighed og bæredygtig udvikling blevet "det nye sort" inden for turisme, og tendensen er ikke gået Danmark forbi. Men hvordan er bæredygtighed kompatibelt med et erhverv, som i mange år har været kendt for det modsatte?



BÆREDYGTIGHED PÅ DAGSORDENEN

I de seneste 50 år er ferier og rejser blevet for alle. Med en stigende velstand er det blevet normalt at booke en charterrejse med familien i sommerferien, tage på rundrejse i Asien i sabbatåret, eller golfferien, når seniortilværelsen melder sig. Umiddelbart vil mange sige, at vores rejseadfærd og bæredygtighed er uforlignelige størrelser, eftersom lange flyrejser og en stigende overturisme i flere af Europas turistmagneter unægteligt har konsekvenser for klimaet og for miljøet på de pågældende destinationer. Diskussionen om modsætningsforholdet og konceptets kompleksitet har længe givet anledning til forvirring hos både forbrugerne og aktørerne inden for erhvervet. For hvad er bæredygtig turisme, og hvordan kan det implementeres - rent praktisk?

De tre dimensioner af bæredygtighed

Når vi snakker om bæredygtig turisme, er der ofte stor fokus på miljøet, hvilke konsekvenser turismeaktiviteter har på naturen, samt grønnere former for transport. Grønne idealister vil nok mene, at flyrejser bør fravælges til fordel for mindre klimabelastende rejseformer som togrejser, og at forbrugeren selv bør vælge mere bæredygtige oplevelser på ferien f.eks. cykel- og vandreture.. Denne tendens understreger forvirringen omkring emnet, og giver udslag i, at man længe har forsimplet spørgsmålet om, hvad bæredygtig udvikling indebærer. Hvis man arbejder mod en mere bæredygtig turisme, så bør man kigge på både de miljømæssige, sociale og økonomiske aspekter af eksempelvis et produkt eller en service inden for erhvervet. For ja, bæredygtighed og turisme hænger faktisk sammen, hvis man kigger på helheden. Den tilgang tager blandt andet udgangspunkt i FN's verdensmål, hvor turismen er særdeles relevant at inddrage. Således indebærer

bæredygtig udvikling, at man sikrer langvarige og levedygtige økonomiske tiltag, som tilgodeser alle interessenter. Respekt for kultur, traditioner og levevis er essentielt, mens man sørger for at bidrage positivt til den økonomiske udvikling for lokalbefolkningen. Ligeledes fokuseres der på beskyttelse af naturen og biodiversiteten, så den miljømæssige belastning ikke bliver for stor.

Lokalt fokus i Thy hjælper bæredygtigheden på vej

I det nordvestlige hjørne af Danmark finder vi Thy, som har flere eksempler på turismeaktører, der gør en indsats i kampen for en mere bæredygtig fremtid. Her er det specielt på det gastronomiske område, at bæredygtige valg er blevet taget. På Hotel Thinggaard og Stenbjerg Kro er man eksempelvis en del af Regional Madkultur Thy-Mors, som er medlem af det internationale netværk Culinary Heritage. Konceptet er sat i søen for at gøre brug af de lokale råvarer og producenter, hvilket hjælper med til at styrke tilgængeligheden og opmærksomheden omkring egnen. Derudover arbejder man aktivt med at bevare de gastronomiske traditioner, som både Thy og Mors gemmer på. På kroen i Stenbjerg bliver disse kriterier eksekveret ved, at der i menuen er stort fokus på lokale specialiteter og råvarer fra blandt andet Nationalparken, oksekød fra landmænd i området, grøntsager fra en gård nær Thisted og hjemmedyrkede råvarer fra egen have. Gæsterne får eksempelvis ikke serveret citronbåde til fiskeretterne, da citroner ikke findes i Nationalparken. Derimod bruges hjemmesyltede rabarber som det syrlige element, da det dyrkes lokalt. På den måde formår restaurationen at gøre brug af de ressourcer, egnen tilbyder, og man støtter op om de lokale producenter. Her kan man tydeligt se, hvordan



Udsigt over Limfjorden



Vandretur nær Bulbjerg

bæredygtigheden og de tre dimensioner kommer i spil. Arbejdspladser på egnen fremmes, og områdets økonomiske udvikling støttes samtidig med, at gæsterne får en autentisk oplevelse af egnens madkultur, hvor råvarer er hentet fra naturen og naboerne, som man gjorde det i "gamle" dage. Sidst men ikke mindst mindsker kroen sit aftryk på klimaet ved at handle lokalt, hvorved transporten bliver mindsket, og man gør brug af det, naturen omkring tilbyder.

Det er ikke kun mad og gastronomisk tække, som kan fremme bæredygtigheden med tiltag af både miljømæssig, social, og økonomisk karakter. Vandrekonceptet Thyhike er endnu et eksempel på, hvordan nærområdet og dets ressourcer bringes i spil. Under hele vandreturen får gæsterne forplejning, hvor økologi og lokale produkter benyttes så vidt muligt. Tilberedningen af aftenmaden hjælpes på vej af en lokal kok og madentusiast, som giver gæsterne et indblik i råvarerne og madkulturen på egnen. Arrangørerne bag vandreturen lægger stort fokus på, at gæsterne får et positivt indtryk af naturen med mindst muligt miljømæssigt aftryk. Deltagerne får eksempelvis alle en genanvendelig pose til at samle deres skrald, så det ikke ender i skovbunden, og de opfordres til at kigge efter skrald langs ruten. Derudover bruges der ingen engangs-

service, der bruges kun gæsternes eget medbragte, som vaskes op med biodynamisk sæbe under turen. Disse tiltag er med til at nedsætte den miljømæssige belastning på omgivelserne. Ved at bruge råvareleverandører fra egnen og hyre en lokal kok støtter Thyhike virksomheder og personer fra nærområdet, hvilket giver en grad af økonomisk bæredygtighed. Samtidig får gæsterne indblik i både egnens historie og dens madkultur. Også i denne oplevelse kan vi se, hvordan de tre dimensioner af bæredygtighed kan indgå i forskellige dele af processen.

Et skridt på vejen

Det er dog på ingen måde nemt at få de tre dimensioner til at gå op i en højere enhed, og det tager tid. Det er vigtigt at understrege, at turismens værdikæde sjældent kan gøres 100 procent bæredygtig. Man kan stadig finde grader af belastning ved ovenstående eksempler, men de bæredygtige tiltag er med til at bane vejen for at forbedre turismebranchens til tider meget negative påvirkning af de forskellige destinations natur, befolkning og kultur. Derudover skaber det gennemsigtighed, hvilket giver turisterne mulighed for at tage et aktivt valg om at støtte aktører, som tager bæredygtige skridt.



Sommer ved Vangså



Vandretur i Thy

Kilder:

Akademiske publikationer og rapporter:

UNEP & UNWTO. (2005). Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers.

[http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/](http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf)
[dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf](http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/dtix0592xpa-tourismpolicyen.pdf)

VisitDenmark. (2019). Turisme og bæredygtighed.

[https://www.visitdenmark.dk/sites/visitdenmark.com/files/](https://www.visitdenmark.dk/sites/visitdenmark.com/files/201910/Turisme%20og%20bæredygtighed.pdf)
[201910/Turisme%20og%20bæredygtighed.pdf](https://www.visitdenmark.dk/sites/visitdenmark.com/files/201910/Turisme%20og%20bæredygtighed.pdf)

Websites:

<https://hotelthinggaard.dk>

<https://www.madkulturthymors.dk>

<http://www.stenbjerg-kro.dk/tema-nationalpark-thy/>

<https://www.thyhike.dk>

Alle fotos er taget af forfatteren

Artiklen er skrevet af:

Merete Skovsted Kvorning
Videnskabelig assistent ved
Aalborg Universitet





Fig. 1. Plastikforurening i form af både store og meget små stykker plastik på en vietnamesisk strand. Foto: Simon Nyboe Laursen

Denne artikel bringes eksklusivt for Geografisk Orientering som led i en ny artikelserie af prisvindere af Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs nye pris, 'Geografiens talentpris'. Læs mere om prisen her: rdgs.dk

Af: Simon Nyboe Laursen

MIKROPLASTIKKENS SKÆBNE I HAVMILJØET



Plastikaffald er i dag allestedsnærværende i vandmiljøet, og er blevet fundet lige fra de polare egne til fjerntliggende stillehavsøer. I vandmiljøet forekommer plast i mange forskellige former, typer og størrelser, fra meter lange fiskenet, flasker og plastikposer til mikroskopiske stykker, der er usynlige for det menneskelige øje. Mikroplastik (MP), defineret som plastikstykker mindre end 5 mm, er blevet klassificeret som den potentielt mest skadelige størrelse af plastaffald i vandmiljøet (Li et al. 2016). Et hold forskere har i et nyligt studie modelleret, at MP indholdet i havmiljøet kan være firedoblet i midten af 2060 (Isobe et al. 2019). Det er derfor afgørende at kunne udpege de økosystemer, der i fremtiden kan være i fare for stor eksponering af MP forurening.

Mikroplastik i havmiljøet

Størstedelen af den MP som findes i vandmiljøet stammer fra landjorden, hvor floder er en af de vigtigste transportveje globalt set. Mange typer af plastik har en lavere densitet end både fersk- og saltvand, hvilket betyder, at de vil flyde og derfor har potentiale for at blive transporteret meget langt. Dog er der også mange andre partikler i vandmiljøet, såsom suspenderet finkornet sediment og organisk materiale, som kan have betydning for, hvor langt MP faktisk transporteres. Da koncentrationen af MP partikler i vandmiljøet er meget lav i forhold til antallet af sedimentpartikler er det nærlæggende at tænke, at MP vil have en forsvindende lille indvirkning på den generelle transport af partikler, men derimod indgå i de naturlige processer, som forekommer konstant i de kystnære farvande. En af de processer, som er afgørende for sedimentationen af suspenderet finkornet sediment, er flokkulering. Flokkulering betegner den naturlige proces, hvor små enkeltpartikler klæber sammen og danner såkaldte flokke. Disse flokke kan bestå af tusindevis af enkeltpartikler og vokse til flere mm i størrelse (Manning og Dyer, 1999) og kan indeholde både sediment, organisk materiale, vandholdige pore og muligvis også MP partikler, som vist i fig. 2. Dannelsen af disse flokke er afgørende for hvordan partikler spredes og sedimenteres i havmiljøet. Dette skyldes, at flokkene, grundet deres størrelse, vil synke markant hurtigere mod bunden end enkeltpartikler, som ellers ville kunne transporteres langt (se fig. 3). Det er foreslået, at MP partikler også indgår i denne mekanisme og derved muligvis danner flokke med finkornet sediment og organisk materiale (Vermeiren et al. 2016). Hvis det er tilfældet, ville det givetvis betyde at MP partiklerne, i stedet for at flyde eller falde meget langsomt, ville sedimentere ganske hurtigt og derved aflejres i de kystnære farvande.

Igennem laboratorieforsøg i Vietnam undersøger dette studie, om MP rent faktisk flokkulerer med finkornet sediment og organisk materiale, for derved i fremtiden, bedre at kunne vurdere hvordan MP spredes i havmiljøet.

Feltarbejde i Vietnam

Vietnam tegner sig for ca. halvdelen af verdens plastforurening sammen med tre andre lande i Sydøstasien, og repræsenterer derved et såkaldt hotspot for plastforurening (Jambeck et al. 2015). Det var derfor oplagt at foretage vores forsøg i den vietnamesiske kystby Nha Trang. I vores forsøg gjorde vi brug af både videoudstyr og sedimentationsrør, som illustreret i fig. 4.

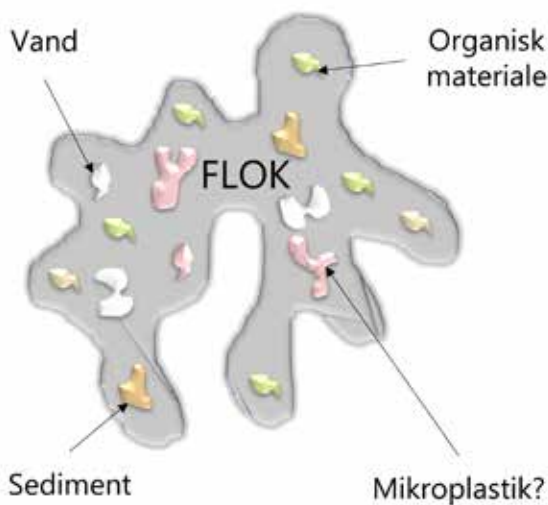


Fig. 2. Elementer der kan indgå i en såkaldt flok. Flokkene kan vokse sig store og bestå af mange tusinde enkeltpartikler. Illustration: Simon Nyboe Laursen

Begge forsøgsopsætninger er designet til at efterligne de naturlige forhold som forekommer i transitzonen mellem fersk- og saltvand, hvilket globalt set er floder. Forsøgsopsætningerne fungerer ved at blande MP partikler og finkornet sediment (mindre end 0.002 mm) i naturligt kystvand og lade det interagere med hinanden i en time og derefter lade det falde ned foran et videokamera (se fig. 5, hvor dalende flokke filmes). Ud fra disse videoer var det muligt at beregne størrelsen på flokkene samt deres geometri, og vi kunne ligeledes bestemme hvor hurtigt flokkene faldt. Derudover kunne vi i sedimentationsrørene bestemme andelen af MP partikler i forhold til sedimentpartikler og på den måde afgøre om MP partiklerne blev inkorporeret i sedimentflokkene. Typen af plastik som vi anvendte var polyvinylchlorid (PVC) i størrelsen 0.063-0.125 mm. Denne type plastik anvendes i en bred vifte af produkter, såsom flasker til shampoo og fødevareremballage.

Sedimentering i kystnære farvande

Resultaterne fra forsøgene viste tydeligt, at MP partiklerne blev inkorporeret i sedimentflokkene. De største flokke var i omegnen af 1 mm og kunne derved ses med det blotte øje og faldt relativt hurtigt (3.6 m/t). Resultaterne indikerer altså, at MP transporteret via floder vil begynde at sedimentere tæt på flodudmundingen og derved ikke blive transporteret langt ud på verdenshavene. Derved forven-

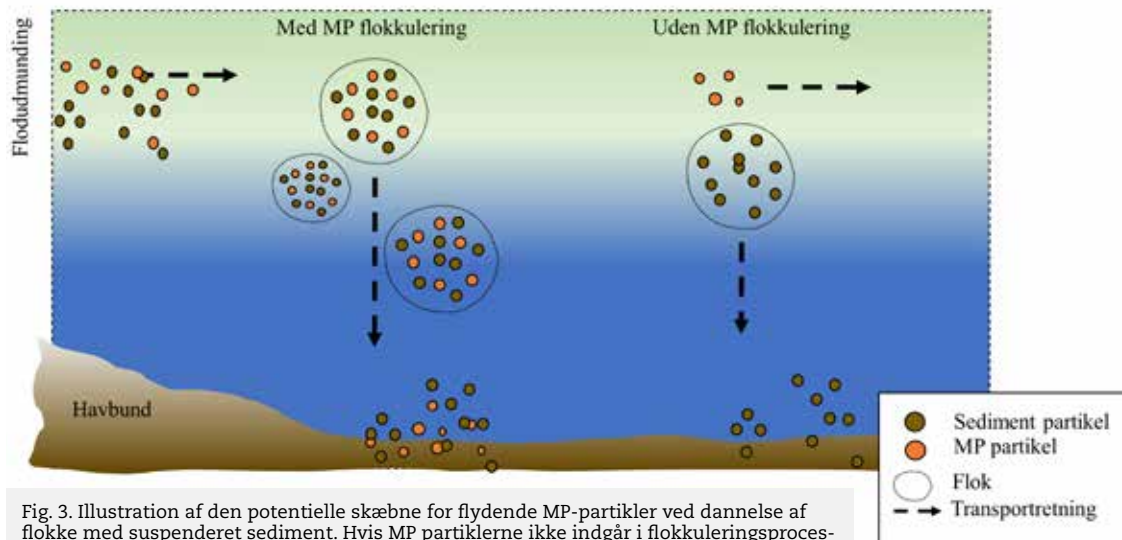


Fig. 3. Illustration af den potentielle skæbne for flydende MP-partikler ved dannelse af flokke med suspenderet sediment. Hvis MP partiklerne ikke indgår i flokkuleringsprocessen kan de potentielt flyde langt ud på havene da de har en lavere densitet end havvand. Omvendt vil MP partiklerne sedimentere tæt på flodmundingen hvis de danner flokke med finkornet sediment og andre partikler ind vandsøjlen.

Illustration: Simon Nyboe Laursen

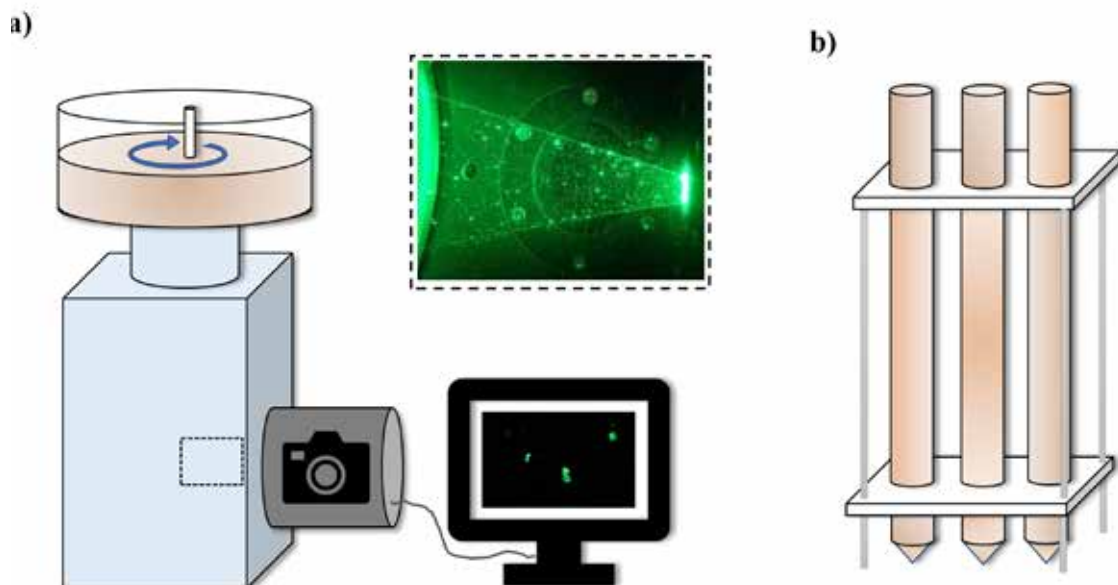


Fig. 4. Skitse af de eksperimentelle forsøgsopsætninger. (a) Sedimentationskammer med et kamera som gør det muligt at filme flokkene når de falder og (b) sedimentationsrør, hvorfra der kan tages prøver løbende som kan undersøges for fordelingen af MP og sediment. Illustration: Simon Nyboe Laursen



Fig. 5. Dalende flokke bestående af både MP og sediment filmes i +35 °C varme. Foto: Simon Nyboe Laursen

tes det, at de højeste koncentrationer af MP fra landbaserede kilder vil kunne findes i de kystnære farvande. Forklaringen på, hvorfor der findes høje koncentrationer af MP ude i centrum af de cirkulære havstrømme (de såkaldte plastikøer), skyldes en konstant diffus nedbrydning af store stykker plastik (sekundær MP), som der allerede findes høje koncentrationer af. En anden forklaring kan være, at dette studie kun anvendte én type og én fraktion af MP partikler. I naturen forekommer der mange forskellige plastiktyper, som både har forskellige former, størrelser og densitet og mange plastikprodukter er et blandingsprodukt af mange forskellige komponenter. Alle disse forhold har muligvis indvirkning på flokkuleringsdynamikken og er bestemt noget der bør undersøges yderligere. Dog forventer vi, at mange plastiktyper vil opføre sig på samme måde som vist i dette studie, og derved sedimentere i de kystnære farvande.

Hvad kan resultaterne bruges til?

At MP transporteret via floder flokkulerer med finkornet sediment og andre partikler i vandsøjlen, og dermed sedimenterer i de kystnære farvande, løser ikke MP forureningen i havmiljøet. Alligevel er studiet brugbart, da resultaterne er et vigtigt input til de modeller som estimerer den globale MP forurening. Da MP partiklerne er så små, og kun udgør en lille andel af den samlede partikelmasse i de kystnære farvande, er de meget svære og tidskrævende at detektere. Lige præcis derfor er det vigtigt at kunne modellere disse partikler, så vi kan opnå en bedre forvaltning af MP forureningen samt udpege de økosystemer, som er i størst fare for stor eksponering.

Kilder:

Isobe A, Iwasaki S, Uchida K, Tokai T (2019) Abundance of non-conservative microplastics in the upper ocean from 1957 to 2066. *Nat Commun* 10:417. DOI: 10.1038/s41467-019-08316-9

Jambeck, J. R., Geyer, R., Wilcox, C., Siegler, T. R., Perryman, M., Andrady, A., Narayan R. & Law, K. L. (2015). Plastic waste inputs from land into the ocean. *Science*, 347(6223), p. 768-771. DOI: 10.1126/science.1260352

Li, W.C., Tse, H.F., Fok, L. (2016). Plastic waste in the marine environment: a review of sources, occurrence and effects. *Sci. Total Environ.* 566, 333-349. DOI: 10.1016/j.scitotenv.2016.05.084

Manning, A. J., & Dyer, K. R. (1999). A laboratory examination of floc characteristics with regard to turbulent shearing. *Marine Geology*, 147-170. DOI: 10.1016/S0025-3227(99)00013-4

Vermeiren, P., Munoz, C.C., Ikejima, K. (2016). Sources and sinks of plastic debris in estuaries: a conceptual model integrating biological, physical and chemical distribution mechanisms. *Mar. Pollut. Bull.* 113, p. 7-16. DOI: 10.1016/j.marpolbul.2016.10.002

Artiklen er skrevet af:

Simon Nyboe Laursen
Videnskabelig assistent ved
Institut for Geovidenskab og
Naturforvaltning, Københavns
Universitet
Vinder af Geografiens Talentpris 2020



Navn: Rasmus Velling

Alder: 29 år

Uddannelse: Naturgeografi (Cand. Scient. i naturgeografi)

Stilling: Miljø- og feltmedarbejder i Dansk Miljørådgivning

Hobbyer og andre sjove informationer: Startede rejsebureauet GrønFerie med en kammerat fra geografistudiet for halvandet år siden.



[Hvorfor begyndte du at læse geografi?]

Jeg har altid været lidt en nørd ift. at vide hvor en hovedstad eller en bestemt skov lå. Da jeg havde geografi i gymnasiet, fik jeg en forsmag på, hvad geografi i virkeligheden var, og derfra var jeg ret sikker på, at det var det, jeg skulle studere i fremtiden. Jeg havde en idé om, at jeg bare ville prøve det af, da jeg i sin tid begyndte, men jeg overvejede aldrig at droppe ud.

[Hvad er geografi for dig?]

Det er på en måde en form for livsstil, selvom det lyder lidt langt ude. Eller måske er det bare et tegn på, at man er en nørd! Men geografi er for mig noget, der konstant dukker op i hverdagen: Når jeg støder på et kort, digitalt eller på tryk, så kan jeg bruge oceaner af tid på at studere det. Eller når jeg går ved en kyst, så tænker jeg straks på de processer, der har skabt, og måske stadig dominerer, kysten. Jeg hørte engang én sige, at geografi er alle de menneskelige og naturlige bevægelser, der foregår mellem atmosfæren og to meter nede i jorden – det synes jeg lyder meget rigtigt. Det interessante er så, når man støder på det i sin hverdag, hvilket jeg synes sker meget ofte med geografin.

[Hvem/hvad har været din største inspirationskilde ud i geografin?]

Jeg har altid været meget inspireret af hele Vadehavsregionen – det skyldes jo nok at området bruges som case adskillige gange i løbet af uddannelsen – men der er noget helt forunderligt over samspillet mellem de naturlige processer, og så er det samtidig utroligt spændende med så dynamiske kystmiljøer.

[Hvad ser du som det 'hotteste' geografi-emne i øjeblikket?]

Noget af det der relaterer sig til den nyeste statusrapport fra IPCC – det er der jo meget der gør i geografin. Hovedbudskaberne lader til at fremstå mere tydelige end tidligere, hvilket jo er logisk nok. Men det er uhyggelig læsning. Og så falder udgivelsen jo bl.a. sammen med de gigantiske skovbrænde, vi har set igen denne sommer, og som indgår som én af de selvforstærkende feedbackmekanismer i det store regnskab.

[Hvordan bruger du/har du brugt geografiuddannelsen i dit arbejde?]

Det er primært den praktiske og metodiske del af studiet, jeg bruger i mit nuværende job. Jeg laver en del feltarbejde, hvor det har været en stor fordel at have planlagt og udført meget feltarbejde under uddannelsen. Lige for tiden laver jeg bl.a. en del vandføringsmålinger i en masse sjællandske vandløb. Og så er der jo GIS, det bruger jeg meget, og det har været skønt bare at kunne bruge programmet fra første dag på jobbet.

GRØNLANDS INDLANDSIS

Vidste du at:

Der er så meget indlandsis opmagasineret på Grønland, at hvis det hele smeltede, ville verdens have stige med 7,4 meter?

I denne udgave af GO ser vi nærmere på indlandsisen med Junior-Geologernes lektion 'Grønlands Indlandsis'. Lektionen er lavet af Signe Hillerup Larsen, der er forsker i afdelingen Glaciologi og Klima ved GEUS (De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland).

Hvad får eleverne ud af lektionen?

Eleverne får en grundlæggende viden om Indlandsisen, som er god at have med sig ud i en verden, der jævnligt bringer nyheder om bekymrende varme og isafsmeltning på Grønland. Ved hjælp af nogle simple regneopgaver, får eleverne mulighed for selv at få sat perspektiv på både isens volumen, de dertilhørende havniveauforandringer og ikke mindst hvordan dette påvirker kystlinjen.

Eleverne lærer også at indlandsisen ikke bare er en stor passiv isterning. Det er et dynamisk legeme i konstant bevægelse og det er blandt andet ændringer i bevægelsen, man kan bruge til at holde øje med

hvor meget isens volumen ændrer sig. I lektionens slides demonstreres is-bevægelsen gennem modeller, billeder og videoer af Indlandsisen på Grønland. Eleverne lærer, at bevægelsen foregår fra toppen af iskappen og ud mod randen. Ved isranden findes isstrømme, også kaldet gletsjere, der bærer sand, støv og indefrosne sten ud til isens kant.

Lektionen lærer eleverne hvordan man ved hjælp af satellitfotos kan estimere ændringer i isens afsmeltning og giver således eleverne mulighed for at arbejde på samme måde som glaciologer ved hjælp af en pædagogisk indføring i nogle meget simple principper.

Lektionen om indlandsisen på Grønland bygger også bro til, at vi under istiden har haft en iskappe hen over Danmark. Denne bro-bygning er interessant, da det kan hjælpe med at forstå havniveauforandringer og iskappebevægelse endnu bedre. Under istiden var Danmark periodevis dækket af en iskappe der bredte sig fra de norske fjelde og de voldsomme havniveauforandringer betød at Skandinavien blev landfast med England. Man finder også spor i Danmark efter isens bevægelser og eleverne kan her



GRØNLANDS INDLANDSIS



ISTIDEN

HAVNIVEAUFORANDRINGER I
DANMARK Gennem 15.000 år

lære om Danmarks største sten, Damestenen.

Lektionen rundes af ved at kigge på, hvordan man selv kan arbejde videre med emnet, hvordan glaciologer arbejder med emnet og hvorhenne man kan besøge kæmpestenen i Danmark, hvis man gerne vil en tur ud i det fri, mens man lærer om et samfundsrelevant emne.

Ønsker du at blive klogere på iskapper og de seneste istider? Så anbefaler Junior-Geologerne vores eget hæfte Istiden i Danmark - En kort introduktion, der er frit tilgængeligt på vores hjemmeside sammen med undervisningslektionen. Her kan du også finde Geoviden nr. 3 fra oktober 2019, der handler om Grønlands indlandsis.



Forslag til undervisningsforløb:

Suppleres 'Grønlands indlandsis' med lektionerne 'Istiden' og 'Havniveauforandringer i Danmark de seneste 15.000 år', fås et stærkt undervisningsforløb, der har afsæt i naturgeografien med en masse gode regneopgaver. Eleverne får et generelt indblik i iskappers dynamik og indflydelse på havniveauforandringer, samt hvordan dagens Danmark er skabt af fortidens mægtige iskapper

Artiklen er skrevet af:

Stig Kinnerup
Geologistuderende,
Institut for
Geovidenskab og
Naturforvaltning
Københavns Universitet



GEOGRAFFORBUNDETS 50 ÅRS JUBILÆUM

Konference: Geografi for fremtiden

5. november 2021

Geocentret, Øster Voldgade 10

København K

Program

09.00-09.15: Velkomst v. Andreas Egelund Christensen, Redaktør for Geografisk Orientering og Generalsekretær for Det Kongelige Danske Geografiske Selskab.

Blok 1: Hvad er det geografi kan?

09.15-10.00: Oplæg 1: Klimaforandringer i Arktis: Klima, permafrost, planter og drivhusgasser på tværs af Grønland v. Professor Bo Elberling.

10.00-10.45: Oplæg 2: Globalisering af land-

bruget og udviklingsprocesser i det globale syd v. Lektor Marianne Nylandsted Larsen.
10.45-11.15: Kaffepause.

11.15-11.30: Oplæg til workshop: Introduktion til geografifagets fire fagdimensioner: Rumlighed, at afdække mønstre, at se og forstå sammenhænge og menneskers levevilkår v. Geografforbundet.

11.45-12.45: Workshops om arbejdet med de 4 dimensioner i geografifaget v. Geografforbundet.

12.45-13.45: Frokost.

Blok 2: Hvordan styrker vi geografifaget i undervisningen?

13.45-14.00: Oplæg 3: v. Jens Dolin, Professor emeritus ved Naturfagenes Didaktik, Københavns Universitet.

14.00-14.15: Oplæg 4: v. Niels Vinter: Fagkonsulent i geografi, naturgeografi og geovidenskab, Undervisningsministeriet.

14.15-14.30: Oplæg 5: v. Lars Volf Jensen, Læringskonsulent for grundskolen (geografi – biologi), Undervisningsministeriet.

14.30-14.45: Oplæg 6: v. Søren Witzel Clausen, formand for den nationale faggruppe for geografi, Læreruddannelserne.

14.45-15.30: Workshops om geografi i fremtiden i folkeskolen, gymnasiet, universitet v. Geografforbundet

15.30-15.45: kaffepause

15.45-16.30: Oplæg 7: Verdens bedste nyheder – et

aktuelt og nuanceret billede af verden v. Thomas Ravn-Pedersen.

16.30: Afslutning – tak og farvel v. Geografforbundet

Der tages forbehold for ændringer i programmet

Stand under konferencen

Hele dagen er der mulighed for gratis at få en stand på konferencen.

Praktisk

Tid: Fredag den 5. november 2021, kl. 9.00- 16.30

Sted:

Geocentret, Øster Voldgade 10, 1350 København K

Pris: Gratis

Tilmeldingsfrist:

15. oktober 2021 på www.geografforbundet.dk

Kontaktperson:

Lise Rosenberg, lr@geografforbundet.dk

NY UNDERVISNINGSPORTAL TIL GYMNASIET: WWW.KAOS.WORLD

Klimaambitioner om samfundet

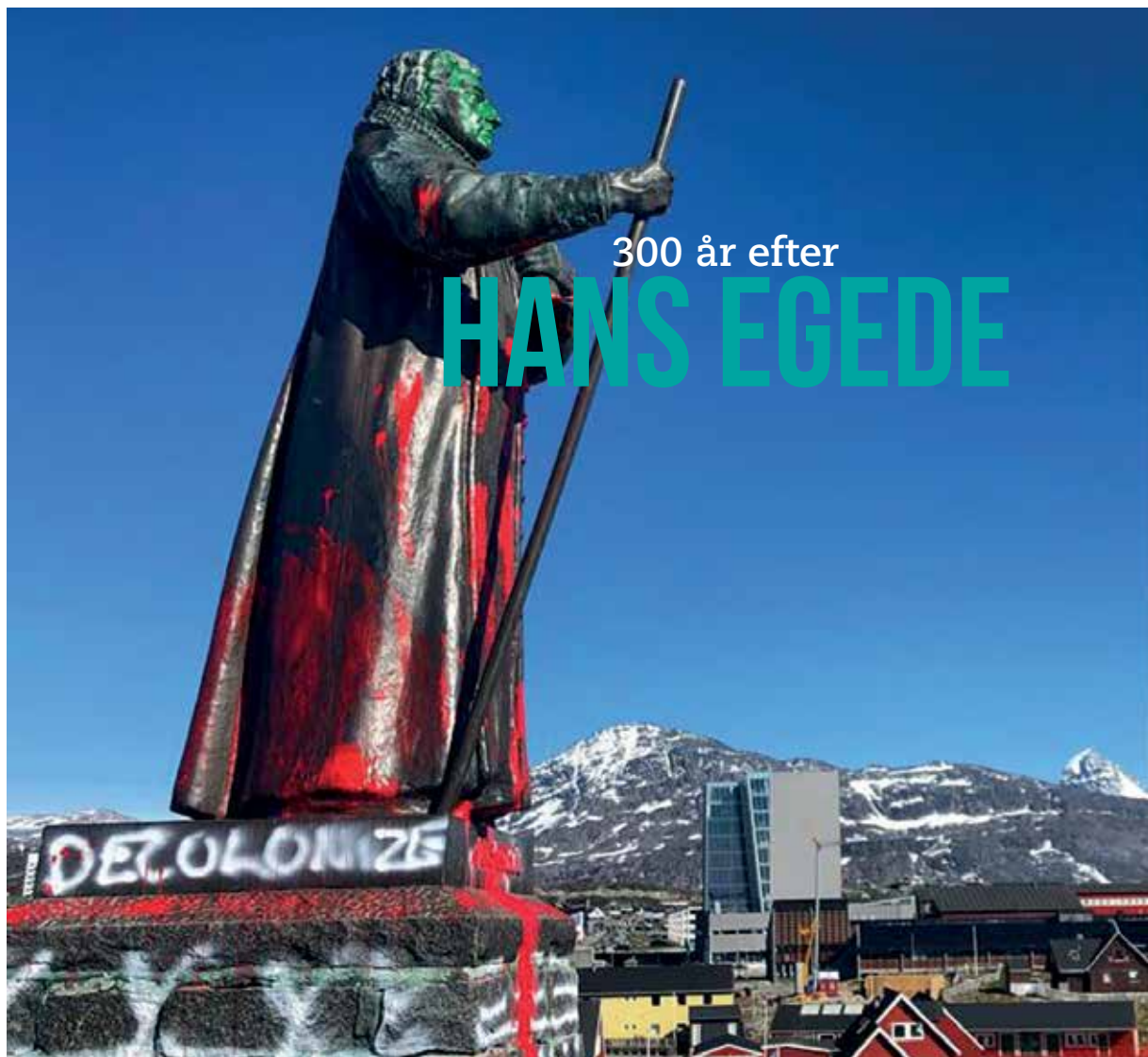
Ny undervisningsportal til gymnasiet målrettet samfundsfag, matematik, fysik og geografi.

Medier, politikere, industri og forskere slynger om sig med tal og forudsigelser i klima- og energidebatten.

Hvordan kommer de frem til disse tal og konklusioner?

På portalen får eleverne værktøjer til at stille spørgsmål til data og forudsigelser.

Gratis – med opgaver, forløb, online spil og adgang til scenariemodeller, hvor man selv kan regne efter.



300 år efter

HANS EGEDE

For 100 år siden besøgte den danske konge, Christian X, Grønland for første gang. Det var i sommeren 1921, at kongen gik i land i Godthaab, som Nuuk hed dengang, og anledningen var fejringen af 200-året for Hans Egedes ankomst til den store ø i 1721. Kongen i admiralsuniform og fjerprydet hovedbeklædning vakte begejstring hos mange grønlandere.



I år, hundrede år senere, kunne man så fejre 300-års jubilæet for Hans Egedes landgang den 3. juli, og tillige 300-året for såvel kristendommens indførelse som den danske kolonisering af Grønland. Men mens der for 100 år siden var en festlig fejring med kongebesøg, blev fejringen i år aflyst. Synet på Hans Egedes mission i Grønland og Danmarks rolle som tidligere kolonimagt har ændret sig gennem tiderne. Blandt unge i Nuuk er man begyndt at tale om traumer, der er nedarvet i generationer i Grønland. Der er tale om traumer udløst af mindreværd og tab af identitet, der er opstået under mødet med de voldsomme kulturændringer med danskere og alt det danske, der vandt indpas i det grønlandske samfund. De unge har i stigende grad, i en årrække, vendt sig mod kolonitiden og alle dens følger og ikke mindst de mange "fordanskingsforsøg" grønlænderne har været udsat for. Men derimod bliver mange ældre ved med at forsvare samme periode.

Der findes to yderst forskellige fortællinger om danskernes rolle i Grønland siden Hans Egede 1686-1758 anløb Håbets Ø lidt uden for det nuværende Nuuk. På den ene side findes opfattelsen af danskerne som koloniherr i Grønland på samme vis som andre kolonimagter dengang. Grønlanderne blev dog ikke slavegjort, men befolkningen blev i et og alt underlagt og styret af danske embedsmænd, således at der var tale om kolonialisme i værste udgave. På den anden side finder man Danmark og danskerne som noget godt, opbyggende og udviklende for Grønland og grønlanderne og ikke som en kolonimagt i traditionel forstand. Således har det selvsagt været til gavn for Grønland at have Danmark som "kolonimagt" - ikke mindst økonomisk set, var opfattelsen.

Hans Egedes mission

Faktisk var det slet ikke tanken om at kristne inuitterne endsige at kolonisere området, der var det, der drev Hans Egede til Grønland i 1721. Det var hans stærke interesse og ikke mindst mulighed for at finde efterkommere af Erik den Røde, de såkaldte nordboere. Var de forfaldet til hedenskab, eller var de forblevet katolikker? Det var det, hans mission havde som formål. For selv om Hans Egede ofte får skyld for, at det var ham, der koloniserede Grønland, er der intet belæg herfor, også selv om han var sendt derop i forståelse med den danske stat (konge).

En statue som magtsymbol

Den markante statue af Hans Egede i den gamle del af Nuuk, som blev opsat i 1921 som led i fejringen af 200-året for Egedes ankomst, bliver af mange i dag set som et magtsymbol primært af de grønlandere, der betragter Danmark som en kolonimagt. For et år siden led den en dramatisk skæbne, idet statuen den 21. juni på Grønlands nationaldag blev overhældt med rød maling og fik påskrevet budskabet "decolonize". Statuen blev forlangt fjernet eller evt. flyttet til et mere ydmygt sted. Det endte med, at der i Nuuk blev afholdt en afstemning, der skulle afgøre statuens videre skæbne. Resultatet af afstemningen i Sermersooq Kommune blev, at der var et flertal for at bevare statuen på sin fremtrædende plads i Nuuk. Konsekvenserne af statueangrebet blev dog, at de planlagte festligheder af 300-årsdagen blev aflyst.

Kolonier eller handelsstationer

Helt frem til 1921 havde Grønland ikke status som dansk koloni. Det hed i stedet kolonien Godthåb, kolonien Jakobshavn, kolonien Julianehåb og så videre. Der var tale om handelsstationer, og de var direkte underlagt København på samme måde som Reykjavik og Tórshavn var det. Det hed handelsstationer eller kolonier i Dansk Vestgrønland. Der var til lige et Østgrønland, som man imidlertid ikke på det tidspunkt kendte så meget til, det kom først med de store opdagelsesrejser i starten af 1900-tallet, ikke mindst med Danmark Ekspeditionen 1906-08.

Da Christian X tog på den store rejse til Grønland i sommeren 1921 for at markere 200-året for Hans Egedes ankomst, var der styr på Grønlands geografi. Fra nu af erklærede Danmark hele Grønland for dansk område, og hele øen fik formel status som dansk koloni. Det var Norge stærkt imod, og vi i Danmark havde længe forsøgt at få Norge til at anerkende Danmarks ret til hele Grønland. Først da sagen kom for den internationale domstol i Haag i 1933 fik Danmark suveræniteten over Nordøstgrønland, som Norge især havde vist sin interesse for at underlægge sig. Fra 1921 og frem til dannelsen af FN efter Anden Verdenskrig, blev der ikke sat spørgsmålstejn ved Grønlands status som koloni. Men utilfredsheden med rollen som et naturfolk, der ikke var i stand til at passe på sig selv og som skulle beskyttes voksede. Dengang i 1920'erne var ønsket om at blive integreret i Danmark, og ligestilling var den grønlandske drøm. Der var derimod ikke noget ønske om selvstændighed. Der var kun omtrent 15.000 indbyggere og kun meget få uddannede grønlandere, så selvstændig kom slet ikke på tale. Men efter Anden Verdenskrig og den efterfølgende bølge af afkolonisering blev forholdet mellem Danmark og Grønland ligeledes forandret, og i 1953 kom ændringen af grundloven, hvor Grønland fik status som en slags amt i Danmark. I 50'erne indleder det danske styre en voldsom moderniseringsproces i hele det grønlandske samfund, en på mange måder uheldig fordanskning af grønlanderne, der på længere sigt, skulle det vise sig, medførte tab af identitet og selvverd for mange grønlandere. I 1979 fik Grønland hjemmestyre, selv om de havde ønsket sig selvstyre. Det fik de først 30 år senere i 2009. Grønland får nu sin egen regering og i loven fremgår det, at den dag Grønland ønsker det, har landet ret til at rive sig løs fra Danmark og opnå selvstændighed.

Grønlanderne er et separat folk

Som et separat folk skal de have selvstyre. Det fik de i 2009, men det er som om, det ikke er slået helt igennem hos alle grønlandere. De unge har erkendt, at den ligestilling, de havde forventet ikke bliver til noget, og at den danske kolonipolitik og forskelspolitik fortsætter. Den grundlæggende forskel på hjemmestyre og selvstyre er, at den grønlandske befolkning i hjemmestyreløven omtales som et særlig folkesamfund i det danske rige uden særlige rettigheder i henhold til folkeretten. Men med selvstyreløven er det anderledes. Her bliver det grønlandske folk anerkendt som et folk med ret til landets ressourcer og råstoffer.

Men selvstyreløven er dog ikke afslutningen på det ret komplicerede og dramatiske forhold mellem Danmark og Grønland. Det vakte megen opsigt, da landsstyreformand Aleqa Hammond fra Siumut i 2014 stærkt gik ind for Grønlands selvstændighed, og at den skulle blive en realitet i hendes levetid. Men da hun efter et år mistede magten, tog den mere moderate partifælle Kim Kielsen over, og der blev ikke mere talt om løsrivelse fra Danmark. Den danske opfattelse af Danmarks rolle i Grønland, som noget særligt højt hævet over klassisk kolonimagt, blev den forestilling, der var fremherskende især efter tabet af Sønderjylland i 1864. Netop forestillingen om det gode Danmark, der skulle tage vare på og beskytte det primitive naturfolk i Grønland, det blev den danske selvopfattelse. Og det hed sig, at den danske tilstedeværelse skulle være Grønland til gavn og Danmark til ære.

Meningerne om Hans Egede og hans indsats i kolonisationen af Grønland har siden hans samtid været et kontroversielt emne. Men på trods af de vanskeligheder han oplevede i Grønland, har hans missionsarbejde sandsynligvis bidraget til, at omtrent 95 procent af Grønlands befolkning i nutiden er medlemmer af folkekirken.

Kilder:

Farvel til danskernes moralske overlegenhed – og til Grønland. Artikel af Jacob Svendsen i PS Politiken 27. juni 2021.

Henning Lehmann

STUDIEREJSER I 2022

Tidspunkt 2022	Destination	Faglig leder	Turansvarlig
12. – 26. februar	Argentina med tilkøb 3 dage ved Iguazu vandfaldene	Niels Lindvig	Lise Rosenberg
Påsken 8. – 18. april	Polen	Svend Gottschalk Rasmussen	Myuran Bala
12. – 15. maj	Endelave	Anders Grosen	Lise Rosenberg
4. – 15. juli	Island	Binni Thorvadsson	Nikolaj Bunniss
2. – 12. juli	Skotland / Orkneyøerne	Niels Lindvig	Myuran Bala
Uge 42	Bahrain og Saudi Arabien	Ole Wøhlens Olsen	Lise Rosenberg

Før deadline til GO3 var Kursusudvalget lidt optimistiske med hensyn til vores kommende studierejser. Men hen over sommeren har lande i Europa skiftet farve flere gange, og vi har hele tiden håbet af coronasituationen ude i verden ville ændre sig til det bedre.

I skrivende stund tror vi lidt forsigtigt på, at turen til Argentina kan gennemføres. Rigtig mange har vist interesse for Argentinaturen, men vi afventer situationen til hen på efteråret.

For alle udlandsturene er det en rigtig god ide

at skrive til den turansvarlig i løbet af året. Det er selvfølgelig ikke en bindende tilmelding.

Der kan komme mindre ændringer i priserne.

Yderligere informationer findes på vores hjemmeside eller hos den turansvarlige.

Vi gør vores bedste for, at hjemmesiden er opdateret.

Turene uden for landets grænser arrangeres i samarbejde med Panorama Travel.

Lise Rosenberg

Kursusudvalget medio august 2021

Månedens link

www.mitvadehav.dk/vadehavet-%E2%80%93-verdensarv-i-fare



AT AFDÆKKE MØNSTRE

– hvad, hvordan og hvorfor?

Kendskabet til mønstre er en forudsætning for at forstå menneskers livsvilkår. Når stenaldermanden samler forråd til vinteren, er det jo fordi han kender til det mønster, at mange planter dør, når frosten kommer. I dag har mønstrene fået nye udtryk og betydning, men er stadig centralt for at forstå menneskers livsvilkår og dermed for geografifaget.

Det vidunderlige ved geografifaget er den brede tilgang til en forståelse af verden. Hvor vi skal undersøge verden, stille kritiske spørgsmål til det vi ser, afprøve forskellige hypoteser og til slut drage vores egne konklusioner, som vi så kan diskutere med andre.

Det at afdække mønstre indgår som et centralt element i geografifaget, når vi skal beskrive vores omverden. Hvad er det, vi kan observere? Er der noget som ser ens ud? Noget som danner et mønster af gentagelser rummeligt set eller over tid? Når vi opdager et mønster, er det oplagt at spørge sig selv, hvorfor det er sådan? Hvad er mønsteret et udtryk for? På den måde er der en tæt sammenhæng mellem det at afdække mønstre og det at se og forstå sammenhænge, som er en af geografiens andre dimensioner.

Hvorfor er det så vigtigt at afdække mønstre? Kan det ikke være lige meget om noget ser ens ud forskellige steder? Eller gentager sig over tid? Svaret er, at det kommer an på konsekvenserne for menneskers levevilkår. Og så kommer det også an på, om målet er at forstå verden for at kunne leve i den og handle på eventuelle uhensigtsmæssigheder. Eksempelvis har et mønster med en støt stigning i den globale temperatur skabt bekymring for klimaændringer, som kan true menneskers livsvilkår. Et mønster som vi ønsker at bryde gennem handling.

I skolen bør vi tage udgangspunkt i noget mere konkret for at udvikle kompetencen til at afdække mønstre. Det handler bl.a. om at observere, beskrive, vurdere og kommunikere det fænomen, som eleverne arbejder med. Er der et mønster? Hvordan ser det ud? Hvorfor opstår det? Hvilken betydning har det

for menneskers livsvilkår?

Jeg vil nu give et eksempel på, hvordan jeg i natur/teknologi har arbejdet med at afdække mønstre ud fra observation, beskrivelse, vurdering og kommunikation. Da jeg synes tværfaglighed er vigtig, har jeg taget udgangspunkt i et planteprojekt gennemført i en 5. klasse på Skolerne i Snekkersten.

Eleverne har gennem et helt år haft en skolehave, som de passede. I efteråret blev haven anlagt og eleverne plantede 30 forskellige slags planter i mindre grupper. Eleverne beskrev under hvert besøg i haven deres planter ud fra et faktaark (se figur 1). Her skulle de måle højden, tælle antallet af blade samt tegne og beskrive planten med ord. Observationen blev gentaget fire gange hen over året i efterår, vinter, forår og sommer. Eleverne kunne observere og beskrive årstidernes skift i skolehaven gennem planterne.

Umiddelbart lyder det banalt, at planterne ændrer sig med årstiden i et bestemt mønster. Men for eleverne var det en øjenåbner, da de besøgte skolehaven igen til vinter og bregnen havde skiftet farve til brun og så lille og visnen ud. Hvor var deres grønne plante? De elever, der ikke havde fået skiltet godt, kunne slet ikke genfinde planten i haven! Øvelsen træned dem i den eksperimentielle disciplin om mærkning ved gentagende observationer. Tegningerne og beskrivelserne med ord rettede fokus på det at observere det eleverne faktisk ser og beskrive det i ord og tegning og ikke skrive hvad de ved (se figur 2). Som det fremgår af figur 3 knyttede nogle elever også egne følelser til planterne. De så sløve eller smukke ud. Den slags subjektive beskrivelser



Faktaarket



Udfyldt faktaark. Jordbærplanten beskrives ud fra ikke kun egen observation, men også en viden om plantens udvikling: "Der kommer hvide blomster på. Stilken er rød. Flere planter med samme rødder" (stiklinger).



Naturvidenskabelig observation er noget eleverne skal træne. Her gives planten menneskelige egenskaber som "sløv".

hører ikke til i en naturvidenskabelig fremstilling og kan få betydning for konklusionen – det er vigtig læring for eleverne.

Hvad har dette planteprojekt så med geografiske mønstre at gøre? Vi var jo kun på en lokalitet og så på en udvikling over tid. Under planteprojektet gjorde eleverne sig vigtige observationer om betydninger af årets gang i haven. Der var et mønster for udviklingen af alle planter i haven. De udvikler sig efter en årscyklus fra spiring-blomst-frø-dvale. Mønsteret fremkommer ved gentagende observationer af de samme planter sammenlignet med de andre planter. De fandt et mønster på tværs af grupperne. Herefter snakkede vi om, hvorfor det mønster opstod og fik knyttet planternes udvikling op på temperatur og nedbør, årstider og jordens bevægelse om Solen som fælles parametre for alle planter i haven.

Det trænede eleverne i at foretage egne undersøgelser af et fænomen. De arbejdede med systematisk observation, beskrivelse af fænomenet i ord og tegning, vurdering på tværs af det de så og derved afdækning af et mønster for alle planter. Og ikke mindst - de foretog en vurdering af HVORFOR de så dette mønster i planternes udvikling.

En udvikling af projektet kunne være at dykke ned i nuancerne omkring det generelle mønster. Hvorfor havde nogle planter stedsegrønne blade? Hvorfor blomstrer nogle planter om foråret og andre om sommeren og efteråret? Nuancering af mønstre som forudsætter en dybere indsigt i de enkelte plantearter.

Den geografiske disciplin at afdække mønstre kan foretages på uendelig mange fænomener lige

fra klimazoner til bosætnings- og pendlingsmønstre og – ja, årstidernes gang i haven. Det centrale er, at eleverne bruger deres undersøgelseskompetence til at beskrive og vurdere det de observerer og kan generalisere over data med en kritisk tilgang til at komme med årsagsforklaringer på det de ser.

Lærerens opgave er at perspektivere arbejdet ved at trække de generelle metoder til at observere, beskrive, vurdere og kommunikere frem i elevernes bevidsthed. Derved kan denne måde at arbejde systematisk med afdækning af mønstre på overføres til andre sammenhænge inden for naturfag.

Når mønstre er vigtige at afdække, handler det også om dannelsesmæssigt ikke at lade sig forlede af enkelte tilfælde, men at kunne perspektivere det de ser til en større sammenhæng. Er dette kun et enkelt tilfælde eller er det en del af et samlet mønster? Og hvordan kan jeg forklare fænomenet? Dermed bliver eleverne også bedre rustet til at stille sig kritisk over for argumenter og udlede konsekvenser af deres handlinger.

.....
 Artiklen er skrevet af:

Mette S. Truelsen, uddannet cand.scient. i geografi og lærer i natur/teknologi på Nivå Skole.





REJSE TIL POLEN MED GEOGRAFFORBUNDET I PÅSKEFERIEN 2022

Datoer: 9. – 18. april 2022 (10 dage)

Rejs med til Polen i Påskeferien 2022. Hovedtemaet for rejsen er klima. Råstoffer og især kul er med til at definere landet. Udvinding og anvendelse af kul giver både arbejdspladser og miljøproblemer, og er en udfordring lige såvel her som i andre lande. Vi vil besøge miner, tale med folk fra råstofindustrien og klimaforkæmpere.

Polen er et land med en rig natur. Vi skal besøge Tatarbjergene i syd og Europas sidste urskov på grænsen til Hviderusland, hvor det bl.a. er muligt at se bisoner. Vi skal høre, hvad man gør for at bevare naturen, og hvad den siddende regering gør og ikke gør på området – både her og andre steder i Polen.

Polens historie er også meget spændende. Vi besøger Ulveskansen, Hitlers hovedkvarter gennem det meste af Anden Verdenskrig samt skibsværfterne hvor Lech Walesa strejkede.

Endelig er Polen et meget konservativt land, både politisk og religiøst. Landet har en ultrakonservativ regering, der giver landet problemer i forhold til både klimaet og EU.

På turen har vi en række møder med kompetente fagpersoner, som vil dele deres indsigt med os, heriblandt en geograf.

Rejseleder: Svend Gottschalk Rasmussen

Svend Gottschalk Rasmussen er cand.mag. i russisk og polsk og lektor emeritus fra Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet. Han er en af Danmarks største Polen-eksperter og bruges ofte i medierne, når der sker noget i landet. Han taler flydende polsk, er polsk gift og har i perioder boet i Polen.



På rejsen skal vi besøge følgende:

Byer: Gdansk, Ketrzy, Reszel, Niedzwiedzi Rog, Bialowieza, Zamosc, Krakow, Katowice, Zakopane og Koscielisko.

Steder: Byvandring i Gdansk, Mariakirken, Skibsværterne i Gdansk, Ulveskansen, Polens største sø Sniardwy-søen, Biebrza-sumpene, Biebrza Nationalpark, Bialwieza Nationalpark, saltminen i Wieliczka, det jødiske kvarter Kazimierz, Schindlers fabrik, KZ-lejren Auschwitz og møde med det lokale bjergfolk Gorale.

Se det fulde program på hjemmesiden.

Pris: Kr. 13.995 pr. person i delt dobbeltværelse.
 Enkeltværelsestillæg: kr. 1.490.
 Inkl. morgenmad hver dag, velkomstmiddag og afslutningsmiddag samt frokost første dag.

Tilmelding og betaling

Depositum kr. 1.995.

Betaling af depositum og tilmelding skal på hjemmesiden.

Frist for tilmelding: 31. januar 2022.

Restbetaling opkræves: 1. marts 2022.

Turansvarlig

Myuran Balasubramaniam, Kursudvalget.

Mail: fcker@hotmail.com - Telefon: 29729389.

Turen arrangeres i samarbejde med

Panorama Travel.



ET MOTORCYKELTRÆK GENNEM SVERIGE

- ad Nils Holgerssons rute.



John Andersen, Topp of the World, 2021. - 288s. ill. i farver. - 299.95 kr. (A)

(Bogen kan også købes på forlagets hjemmeside: Et motorcykeltræk gennem Sverige - ad Nils Holgerssons rute - Toppoftheworld)

Om forfatteren:

John Andersen er mangeårigt medlem af Eventyrernes Klub. En sand eventyrer, der har bestegt bjerge, været polarforsker og foretaget månedslange kajakexpeditioner i den arktiske region. I de seneste år er han på sin motorcykel draget på lange ture – ofte i "fodsporet" på historiske personer. Det har bragt ham til Sibirien og Kina, til de arabiske lande langs Silkevejen og til Sydamerika. John Andersen har skrevet en lang række bøger om sine mange ture, og nu er turen så kommet til vores store nabo, Sverige. (fra bogens bagside).

Om bogen:

Bogen er en beretning om John Andersens omkring 12.000 kilometer lange tur rundt i Sverige. Han kører fra Skåne i syd til Laplands bjerge i nord, og det gør han på sin røde Honda motorcykel. På turen besøger, og beskriver, han de omkring 200 destinationer, som Selma Lagerlöf beretter om i den gamle børnebog om Nils Holgerssons vidunderlige rejse gennem Sverige (udgivet på svensk i to dele i 1906-1907). John besøger slotte, kirker og klostre, gamle mineområder og slusesystemer. Han kører igennem Sveriges mange fantastiske skove og skærgårde, og oplever alt fra højsommerens lyse og varme nætter, til perioder med kulde og voldsom regn – Alt dette på ryggen af sin "gås", nemlig den røde Honda. Overalt på sin vidunderlige rute møder han gæstfrie mennesker og de får en snak om livet og hans rejses formål. John fotograferer dem og printer små polaroid fotos ud til dem. Disse fotos er også indsat som illustrationer i bogen.

Bogen er opbygget over 26 kapitler, samt et forord og et afsnit med litteratur og diverse noter. Alle sider i bogen har billeder og dertilhørende billedtekster. Forrest i bogen ses et kort over selve ruten, samt en smuk tegning af Nils Holgersson på ryggen af en gås.

Bogens målgruppe og anvendelsesområder:

Bogen kan ikke betegnes som et undervisningsmateriale, men uddrag fra bogen ville klart kunne bruges i undervisningssammenhæng. Dette både i folkeskolens ældste klasser, samt på gymnasialt niveau. Da bogen giver et både personligt, naturhistorisk og lokalhistorisk indblik i Sveriges historie, men også er bygget op omkring Selma Lagerlöfs bog "Nils Holgerssons forunderlige rejse gennem Sverige", gør at den også kan bringes i spil i mange forskellige undervisningssammenhænge.

Anmelderens vurdering af bogen:

Netop det, at bogen er bygget op omkring Selma Lagerlöfs fortælling om Nils Holgersson giver en naturlig rød tråd i bogen, og John Andersens "genfortælling" er også helt eventyrlig. Hans passion for rejser, naturoplevelser, og ikke mindst det at rejse på motorcykel skinner tydeligt igennem. Det hele er på fineste vis vævet sammen til denne moderne rejsefortælling, men med en stor respekt for den oprindelige fortælling.

Et af mine yndlings afsnit i bogen, er der hvor John Andersen besøger Ängelsbergs Bruk. Det er en af Sveriges mest berømte og bedst bevarede gamle malmbrug, og kom på UNESCO's verdensarvsliste i 1993. Selma Lagerlöf beskriver også de mange, gamle jernværker i Nils Holgerssons fortælling. Blandt andet der hvor Nils Holgersson, i en storm, falder af Morten Gase, og ender i et af de gamle malmhuller. Afsnittet viser, med sin historiske side, John Andersens oplevelser, referencerne til Selma Lagerlöf og de mange skønne billeder, det der, i mine øjne, gør denne bog helt unik.

Sveriges ufatteligt smukke naturoplevelser, spændende historie og ikke mindst den personlige fortælling - ikke kun fra John Andersen selv, men også fra de mennesker og ildsjæle han møder på sin vej - gjorde at jeg havde svært ved at lægge bogen fra mig. Selvom jeg har svenske rødder og er brændende historielærer, vil jeg vove den påstand at rigtig mange vil have det på samme måde, når de læser bogen. Uanset om du har kendskab til fortællingen om Nils Holgersson, Sveriges historie og geografi eller ej, så er bogen både underholdende og yderst lærerig. Alt hvad der nævnes i bogen af arkitektoniske stilarter, litteratur og "udrustning", er fint forklaret bagerst i bogen, så det skal ikke afskrække nogen fra at læse denne helt forunderlige rejseberetning.

Christina Rønholt Lodbro

uddannet folkeskolelærer med linjefag i geografi, dansk, historie og engelsk.

HER ER DIN STYRELSE



Lars Bo Kinnerup

Forperson for geografforbundet, forlagsbestyrelsen, fagudvalget, kontakt til Nationalkomiteen for Geografi
Lektor på læreruddannelsen
lbk@geografforbundet.dk



Lise Rosenberg

Næstforperson for geograf-
forbundet, forperson
for kursusudvalget
Overlærer, Albertslund
lr@geografforbundet.dk



Henning Lehmann

Forperson for fagudvalget
Cand. Pæd. geografi
hl@geografforbundet.dk



Susanne Rasmussen

Forlagsbestyrelsen, fagud-
valget, Lærer
sur@geografforbundet.dk



Mette Starch Truelsen

Fagudvalget, Lærer
Cand. scient. i geografi og
historie
mst@geografforbundet.dk



**Myruran
Balasubramaniam**

Styrelsesmedlem, Kursus-
udvalget, kontakt til DLF,
Facebookredaktør
Lærer
Fcker@hotmail.com



Iben Dalgaard

Kursusudvalget
Pensioneret Naturfagskon-
sulent
ida@geografforbundet.dk



Jens Korsbæk

Kasserer og forperson for
GO Forlags bestyrelse
Cand scient.
jenskorsbaek@gmail.com



Fagportal til naturgeografi, NV og NF GO Gymnasiet

GO Gymnasiet indeholder ressourcer til undervisning i bl.a. naturgeografi, geovidenskab, NV, NF og geografi på stx og hf. Portalen indeholder:

GO Naturvidenskabelig faggruppe

6 fællesfaglige temaer og 3 fagstofområder til NF på hf. Indeholder over 100 eksperimenter samt figurer, animationer og metodestof.

Jorden og mennesket

Supplerende materiale med bl.a. opgaver og links samt figurer fra bogen Naturgeografi - Jorden og mennesket.

GO Klimastationer

Klimastationer verden rundt.

Alverdens Geografi

Supplerende materiale til bogen Alverdens Geografi med bl.a. alle figurer.

GO Temakort

Over 300 temakort og konturkort.

GO Feltgeografi

Supplerende materiale til bogen Feltgeografi.

Geologisk set – E-bøger:

Det nordlige Jylland, Bornholm, Sjælland og øerne, Fyn og øerne, Det mellemste Jylland og Det sydlige Jylland.

Bestil et gratis prøveabonnement på
www.goforlag.dk/prøveabonnement

GO
FORLAG

